

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ ԱՅԻՄԱՆԱԿԱՆ ԲԵՐԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐԾՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԵ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 27, 1912

ԹԻԻ 30

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻՋՈՆԸ

Մարտնոնեան արշաւ 698

Սէսիլ Բոտսի Յիշատակարանը 699

Փիլիպպեան Կղզեխմբին մէջ կրօնական ազատութիւն 699

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Եկեղեցիի անդամ ըլլալ 700

ԿՐԾՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ

Նոր Երուսաղէմը ՎԵՐ. Ս. Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ 702

Օգտակար մտածումներ 703

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Ճորճ Թագաւոր եւ Հնդկական Նոր մայրաքաղաքը ՃՈՐՃ ՈՒԻԼԵԸՄ ՏԵԿԼԸՍ 704

ՅՕԳՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Մեր անհատապաշտութիւնը ՄԻՔԱՅԷԼ Ս. ԿԻՐՃԵԱՆ 706

Կրթական, մշակի մը ՅՕամեակին առիթով Գ. Ս. Գ. 709

Պատիկ դիտողութիւն մը ՎԵՐ. ԶԱՐԼՍ Թ. ՐԻԿԶ 710

Քաղաքավարութիւն եւ բաղդ ԱՐԱՄ. Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ 710

Թելադրութիւն մը յառաջիկայ տարուան ուսուցիչներուն ՄԻՍ ԻԼԶԷ Ս. ՓՈԼ 713

«Մի մոռնար զիս» Ա. Կ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ 714

Կայսեր Յայտարարութիւնը բանակին ուղղուած 715

Կայսերական հրովարտակը 715

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ 716

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ՄԱՐԱԹՈՆԵԱՆ Թայֆի Սթոքհոլմի թղթակիցը ԱՐՇԱԻ Յուլ. 12 թուականով սապէս կը նկարագրէ այս արշաւը, որ Ուղիմպական խաղերուն ամէնէն շահեկանը կը համարուի ընդհանրապէս:

Վերջին երկու օրուան մէջ ահագին բազմութիւն եկաւ քաղաքս: Փողոցները կարճ ու լուսաւոր գիշերն ի բուն լեցուն էին զբօսասէրներով ու զբօսաշրջիկներով: Իսկ այսօր Սթատինի բոլոր ճամբաները խոնաված են հանդիսատեսներու բազմութիւններով: Սթատինն ալ, ամբողջովին լեցուած, ոչ նուազ քան 27,000 անձ կը պարունակէ և Մարաթոնի արշաւուղիին միջին կէտին վրայ սպասող ձեր ներկայացուցիչը կ'ըսէ թէ հոն սպասող բազմութիւնը քառակարգ է և ամբողջ արշաւուղիին վրայ կ'երկարի: Բարձրաւանդակներու և բլրակներու վրայ ուրիշ բազմութիւններ հաւաքուած են: Լրջօրէն վախ կը յայտնուի թէ քաղաքիս ճաշարանները պիտի չկրնան այս իրիկուն կերակրել անթի բազմութիւնները:

Տաքը սաստիկ էր թէ՛ Սթատինին մէջ և թէ՛ արշաւուղիին վրայ, որ փոշոտ ու խորտուրոտ էր և տեղ տեղ այնչափ գէշ որ մրցորդները նախամեծար կը համարէին ճամբուն քովերէն վազել: Զարմանալի չէ որ շատեր չյաջողեցան աւարտել, վասն զի այս պայմաններուն մէջ արշաւն արդարեւ սոսկալի փորձ է համբերութեան:

Վաթսունէ աւելի մրցորդներ ժամը 2է քիչ առաջ ճամբայ հանուեցան Դական հոգինոց ինը կարողով: Եւ երբ ասոնք Սթատինի նախնական շրջանը կ'ընէին, վերջին արշաւողները որ երկու Անգլիացիներ էին՝ ամէնէն առաջիններէն լման 150 եարտա հեռու էին:

Ամէնուն երթալէն ետեւ Սթատինը մասամբ պարպուեցաւ, բայց սկսաւ նորէն լեցուիլ առաջին արշաւողներուն ժամանելէն ժամ մը առաջ: Հազարաւոր անձեր նստած կը մնային կիզիչ արեգական ճառագայթներուն տակ, մինչ ատեն ատեն մրցավայրի կեդրոնին զբօսաշրջիկներէն ծածանող մանրանկար զրօշներ մրցորդներու զիրքերը ցոյց կու տային արշաւուղիին զանազան կէտերուն վրայ: Երբ արշաւողները երեք մղոն և յետոյ ինը մղոն յառաջացան, Ֆինլանտական զրօշը ծածանեցաւ զրօշակածողին վրայ, վասն զի Բոլէմայնէն, որ 5,000 մեթրնոց արշաւը շահողին պզտիկ եղբայրն է, արշաւաշրջանին ամբողջ արտաքին մասը աւարտեց: Սակայն Ֆինլանտականէն անմիջապէս

վար Միաց. Թագաւորութեան երեք զրօշներ ծածանեցան յաջորդաբար, և երբ 12½ մղոն հեռաւորութեամբ դարձակէտէն լուր հասաւ, Բրիտանական զրօշը ձողադագած բարձրացաւ, վասն զի կիթչըմ (Հարաւ. Ափրիկէ) առաջին տեղը դրաւած էր, և միւս երկու Միաց. Թագաւորութեան զրօշները դեռ երրորդ ու չորրորդ կը մնային՝ Մաքարթըրի (Հարաւ. Ափրիկէ) և Ֆ. Լորտի (Մեծ Բրիտանիա) զիրքերը ցոյց տալով արշաւուղիին կիսուն վրայ: Վերադարձի արշաւանքին մէջ առաջին երեք զրօշները նոյն մնացին, բայց Լորտ ետ մնալով վեցերորդ եղաւ, և Միաց. Թագաւորութեան երրորդ զրօշին վերեւ Իտալիոյ և Շուէտի զրօշները ծածանեցան:

Սաստիկ յուզիչ էր դիտել պայծառ արեւալոյսին մէջ ծածանող զրօշիկները և լսել խուռնամբոխ նստարաններուն մէջ չըջող զրոյցները: Վերջապէս իմացուեցաւ թէ Բոլէմայնէն ձախողած էր, և երբ վերջնական նշանը ցոյց տուաւ արշաւողներուն զիրքերը մեկնակէտէն երեք մղոն հեռուն, Ֆինլանտական զրօշը անհետացաւ: Միաց. Թագաւորութեան զրօշները դեռ իրենց տեղը կը պանծային, ցոյց տալով թէ կիթչըմ և Մաքարթըր տակաւին առաջիններէն էին: Բայց անոնցմէ վար, Շուէտի և Իտալիոյ զրօշներուն վերեւ, անակնկալ նորեկ մը սկսաւ ծածանիլ, Ամերիկեանը:

Տասը երկար, տազնապալի վայրկեաններ ուժգին յուզման մատնուեցաւ Սթատինը: Եւ ահա արտաքին կէտէ մը փողերու խըրխտ ու դղրդուն նուազ մը հասաւ, որուն անմիջապէս յաջորդեց մարզկային ձայներու երկարատեւ գոռումը որու կ'սպասէինք մենք: Վայրկեան մը եւս, և ահա կամարակապ մութ մուտքէն արեւմտայլ կրկէսն եկաւ կանաչ տարազով անձ մը միայն, ըստ երեւութին շատ ծանրաքալ և տարօրինակօրէն աննշան: Վերջին քանի մը վայրկեաններուն մէջ այնքան վախցած էինք թէ առաջին հասնողը սպիտակազգեստ մէկը պիտի ըլլար՝ կուրծքին վրայ Ամերիկեան զրօշանիշ կրող, որ ահագին որոտում մը բարձրացաւ, և Մաքարթըր, վասն զի ինքն էր, առանձինն ձեմեց մոխրապատ լայն ուղիին վրայ: Երբ դեռ վերջակէտին 50 եարտա կը մնար և 20,000 անձեր կեցցէներով կ'ողջունէին յաղթականը, պաշտօնատար մը ահագին դափնեպսակ մը նետեց անոր ուսերուն վրայ Շուէտական կապոյտ ու դեղին երկայն երիզներով, և Հարաւային Ափրիկեցին այդպէս չքաղարդուած և դեռ միայնակ եկաւ խղեց ժապաւէնը, 1912ի Մարաթոնեան Արշաւին յաղթականն հանդիսանալով:

Սթատիստիկ գրեթէ լուծ էր բաղդատաբար, երբ ուրիշ դէմք մը, երեւցաւ կամարակապ մութ մուտք քէն, և դարձեալ կանաչ տարազով: Կիթըմ իր տեղը պահած էր, և Հարաւային Ափրիկէ առաջին ու երկրորդ մրցանակները շահեցաւ: Միծ յաղթանակ էր այս, և բաց աստի Հարաւային Ափրիկէ արդէն Լոնթէնիս զնդախաղին և հեծանիւի երկար արշաւին մէջ առաջին հանգիսացած էր:

Յետոյ երեւցաւ Ամերիկեան մրցորդներու երկար շարք մը: Յաջորդ տասը ժամանողներուն եօթը Ամերիկեան դրօշ կը կրէին իրենց պուշ-ներուն վրայ և շարքը խզողներն էին միայն Տրֆի և Ֆապը (Քանատա) հինգերորդ և տասներմէկերորդ կէտերուն վրայ և Շաքոպտոն (Շուէտ) վեցերորդ կէտին վրայ: Ամերիկեան րոյտը մրցորդները ուժգին թափով ներս խուժեցին և քանչիւր ապացոյց մը տուին նկատմամբ իրենց հիանալի կրթութեան ու վիճակին: Արշաւը լրացնող առաջին Անգլիացին եղաւ Հ. Կրին, որ Վերջն էր:

ՄԵՍԻՍ ԲՈՏՈՒՅ ԶԻ- Ամսոյա Յին Ագրիկէի մէջ
ՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ պաշտօնապէս բացուեցաւ
Մէսիկ Բոտսի հոյակապ մէկ
յիշատակարանը անոր ծննդեան տարեգարձին տո-
թով, Յիշատակարանն իր ծաւալով ու ճարտարա-
պետական ոճով կը յիշեցնէ Եգիպտական վաղեմի
տաճարներ, ճիշտ ճակատը կը գտնուի Ուալթսի
«Ֆիզիքական Կորով» անուն արձանը, որով կը
ներկայացուի մարդ մը, որ իր ուժեղ ձին կը սան-
ձէ մեծ արարքէ մը ետեւ ու ապագան կը զննէ
ուրիշ մեծագործութեան մը համար, Արձանը այդ
յիշատակարանին համար չէր շինուած, այլ Հարա-
ւային Ագրիկէի նուիրուած էր ի սէր և ի յար-
գանա Մէսիկ Բոտսի հանճարին, Ուզուեցաւ ու-
րիշ տեղ մը կանգնել զայն, բայց որոշուեցաւ Թէյ-
պլը լեռներու Բոտսեան յիշատակարանին մէջ զե-
տեղել քանի որ Բոտսի վաւաքն էր Բարեյուսոյ
Դիլի թերակղզին արուեստի ու գեղեցկութեան
կեդրոնատեղի մը հանդիսացնել Հարաւային Ագ-
րիկէի մէջ, Եգիպտական տաճարներու սփինքսեր-
էն ներշնչուած նմանաձեւ ութ առիւծարձաննե-
ր կան, չորսը տաճարին բազմաստիճան սանդուխին
մէկ կողմը, չորսն ալ միւս կողմը, Յիշատակարանը
շինուած է այն կրանիթով, որ Թէյպլը լեռան խա-
րիսը կը կազմէ, և յղկուած է լեռնային շրջա-
վայրին համապատասխանող ոճով, Իսկ ընդհանուր
յիշատակարանին վրայ դադափար մը տալու համար
պէտք է յիշել թէ շինուած է Մ. Բոտսի իղձե-
րուն համաձայն և ճիշտ այն դետնին վրայ ուր կը
սրիէր յաճախել ու յամենայ, Այդ կէտէն դիտողին

առջև կը պարզուրի ընդարձակ տեսարան մը հիւսիսիսէն դէպ Ասրանտեանի Թէյսլըլ Ծոցը, հարաւէն դէպի Հնդկաց Ովկիանոսի Ֆոլս Ծոցը, ինչպէս և դէպի Բարեյուսոյ Գլխի սարահարթերը և հեռակայ լեռնաշղթան, որ հարիւրաւոր մղոններով դէպ արեւելք ու հիւսիս կը տարածուի և Հարաւային Ափրիկէի դաշտագետնին առաջին քայլը կը կազմէ։ Ծուրջանակի կան քարամայրիներ կամ Խտալական մայրիներ, արծաթափայլ ծառեր և գեղեցիկ բուսականութիւն մը, որով հոշակաւոր է թեւրակղզին։ Ատկէ ոչ հեռու մտադիր էր հանգուցեալը մեծ «տաճար» մը կանգնել կրկին նպատակով, նախ ահադին արգելարան մը պատրաստելու համար իր առլեծներուն, որպէս զի այմենամեծ ընդարձակութիւն ու ազատութիւն վայելն ընական ու գեղեցիկ շրջավայրի մը մէջ, երկրորդ այդ հսկայ փակարանին մէկ կողմը սիւնաղաղդ խոշոր չէնք մը կանգնելու համար Փէսթուսի Դորական հին ոճով Գաղափարը սա էր թէ առլեծները ազատ ու հոշակապ շրջանակի մը մէջ մեծնալով վսեմ ճարտարապետութեան մը ցուցադրութեան հետ դէպ այդ կողմերը պիտի հրապուրէին մարդիկ և Բնութիւն ու Գեղարուեստ միացած՝ ազնիւ խորհուրդներ պիտի ներշնչէին այցելուներուն։ Ջերմ մտպէս կը հաւատար թէ Թէյսլըլ լեռներու արեւելեան սարերուն այդ տեսարանը իր գեղեցկութեամբ կը գերազանցէ ամէն ուրիշ տեսարան, ինչպէս Մաթոփոսի այն կէտը ուր հիմա կը հանդիսի իր ոսկերտութիւն՝ ամէն ուրիշ տեղ կը գերազանցէ իր վսեմութեամբ ու առանձնութեամբ։ Կը հաւատար թէ ճարտարապետութիւնը իր հատաքիստ պատերով և կամարներու ու սիւններու շարքով մոգական զօրութիւն ունի տեսարանին դաշնակցութիւն, հեռատեսիլ ու մարդկային ըմբռնում ընծայելու և ասոր շնորհիւ Բնութիւնը մարդուն մեկնարանելու։

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ ԿՂԶԵՆՄԻԹԻՆ ՄԷՋ ՓԻԼԻԿԱԿԵԱՆ
ԿՐԾՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԶԳԵԽՄԵՐԻՆ
ՆԱՀԱՆԴԱՆ

յին օրէնքը կը տրամադրէ որ ճանրային ու եւէ դպրոցի մէջ ոչ մէկ ուսուցիչ կամ ուրիշ ուսէ անձ ուսուցանէ կամ քննադատէ ուրիշ եկեղեցիի կամ կրօնական յարանուանութեան մը վարդապետութիւնը, կամ ձեռնարկէ ուսանողներու վրայ ազդեցութիւն բանեցնել եկեղեցիի կամ յարանուանութեան մը դէմ կամ ի նպաստօք Այդ օրէնքին համաձայն եղած տնօրինութիւններ կարծես կրօնական ազատութեան արգելք եղան՝ ուսուցչներու թոյլ չապօր իրենց համայնքներու

Բողոք. Ժողովներուն ներկայ ըլլալ կամ անոնց առաջնական ձեռնարկներուն նպաստել:

Կղզեխմբին կրթական դիւանի նոր կանոնագիրը, որ վերջերս հրատարակուեցաւ, կը ջնջէ կիրականօրեայ դպրոցներուն մէջ ուսուցանելու եւ ուրիշ զուտ կրօնական անձնական գործունէութեան դէմ հաստատուած նախկին արգելքը եւ անոր տեղ կը դնէ հետեւեալ գոհացուցիչ հատուածը. «Կառավարութիւնը ամէն կրօն կը յարգէ, ոչ մէկ կրօնի դէմ կը պայքարի, ոչ մէկ կրօնի կը նպաստէ, եւ ոչ մէկ կրօն կ'ուսուցանէ: Ոչ մէկ սեղմումի կ'ենթարկուի ուսուցչին իրաւունքը իր խղճին համեմատ զԱստուած պաշտելու, իր ուղած եկեղեցիին մէջ, առանձին թէ հրապարակաւ: Սակայն պէտք է որ ուսուցիչը կողմնակցի դիրք մը բռնէ՝ Ժողովրդին ոեւէ մէկ մասին չլատող: Անոր արգելուած է կրօնատարածական ոեւէ ձեռնարկի մասնակցիլ Ժողովրդին համակրանքը կորսնցնելու ձեւով»:

Այս նոր կանոնը կը ջնջէ սեղմումը անհատական այն սովորական ազատութեան, զոր ուսուցիչ մը կ'ուզէ ունենալ Միաց. Նահանգներու եկեղեցիներէն ոեւէ միոյն յարելու ըստ իր ընտրութեան:

ԽՍՐԱԳՐԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԱՆԴԱՄ ԸԼԼԱԼ

Վ ԻԶԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ցոյց կու տան թէ Թուրքիոյ մէջ Բողոքական անունը կրողներուն հինգէն մէկը միայն եկեղեցւոյ անդամ է: Մնացեալ չորսէն երկուքը թերեւս տղայ են եւ դեռ չատ պզտիկ՝ անդամ ըլլալու համար: Բայց այդ զեղչն իսկ ընելէ ետեւ կը տեսնենք թէ Բողոքականներուն երկու հինգերորդը կամ գրեթէ կէսը դեռ անդամակցած չեն եկեղեցիին: Թերեւս այս թիւերը բացարձակապէս ճիշտ չեն, բայց ճշտութեան մօտ ըլլալու են: Դիւրին է ամէն հովուի կամ հոգաբարձութեան համար ճշտել զանոնք իրենց սեփական եկեղեցիին վերաբերմամբ եւ հաշուել թէ ճիշտ քանի՞ յարողներ եկեղեցւոյ անդամ չեն եղած: Զչգրիտ վիճակագրութեան հաւաքումը ամենամեծ կարեւորութիւն ունի եկեղեցիին բարօրութեան համար:

Եկեղեցւոյ անդամ չեղողներ չատ տեղ հաւանօրէն եկեղեցի կը յաճախեն, քիչ չատ՝ եկեղեցական ծախքերու կը մասնակցին եւ իրենք զիրենք Բողոքական համայնքին անդամ կը համարին: Թերեւս չատ լաւ մարդիկ են կեանքի ամէն յարաբերութիւններու մէջ: Շատ անգամ կարող են Բողոքա-

կան վարդապետութեան վրայ ճառել բաւական ազդուութեամբ: Սակայն բնաւ միացած չեն եկեղեցիին:

Շահեկան պիտի ըլլայ դիտալ իրերու այս վիճակին պատճառը: Երբեմն եկեղեցիին հոգեւոր չըլլալը կը համարուի պատճառ: Կամ թերեւս եկեղեցւոյ անդամի կամ պաշտօնէի մը հետ անձնական վէճ մը եկեղեցիին հետի պահած է այդ անձերը: Ուրիշներ կը կարծեն թէ արժանի չեն եկեղեցիին միանալու, որ ճշմարիտ է հարկաւ: Ոչ ոք եկեղեցիին կը միանայ՝ արժանի ըլլալուն համար: Ոմանք հետի կը մնան անտարբերութեան, զբաղումի կամ ոչ-Բողոքական բարեկամներու պատճառով: Շատեր այս գործը լուր կը յետաձգեն աւելի յարմար պատեհութեան: Առ այժմ կը վախնան եկեղեցւոյ անդամակցութեան յատուկ պարտականութիւններու տակ մտնել, մտածելով թէ հիմա կարգ մը բաներ կրնան ընել զորս ընել պիտի չվայելէր իրենց եթէ եկեղեցւոյ անդամ ըլլային: Ոմանք կը ջանան իրենք զիրենք համոզել թէ վերջապէս տարբերութիւն մը չընեն: Կրնայ մէկը եկեղեցիին չանդամակցելով նոյնչափ բարի Քրիստոնեայ ըլլալ որչափ կ'ըլլայ անդամակցելով: Ոմանք անդամ ընդունելու մեթոտին դէմ են: Կ'ուզեն եկեղեցիին միանալ առանց քննութիւն եւ զաւանութիւն տալու: Արդի մեթոտը իրենց հպարտութեան կամ արժանապատուութեան կը դպչի: Այսպէս կարելի է երկարել պատճառանքի ցանկը: Լաւ բան պիտի ըլլայ, եթէ հովիւներ անձնական խօսակցութիւններով ստուգեն թէ ճիշտ ի՞նչ է որ իրենց հօտին անդամներէն այնքան շատեր ետ կը կեցնէ եկեղեցիին հետ նոյնանալէ: Այն ատեն կարելի է քարոզ մը կամ, խնդրին միւս կողմն ալ ներկայացնելով, քանի մը քարոզ, խօսիլ եկեղեցիին եւ հօտին կամ համայնքին սահմանները նոյնացնելու որոշ նպատակով պատրաստուած:

Եկեղեցւոյ անդամակցութիւնը կրնայ իրրեւ պարտականութիւն, Աստուածային պատուէրի մը գործադրում, ներկայացուիլ, ԶՔրիստոս դաւանելու միջոցներէն մին է այն եւ պիտի ըլլայ միշտ: Ար. Գիրքը չատ պարզ կը խօսի այս դաւանութեան անհրաժեշտ պէտքին վրայ եւ կը ցուցնէ ահաբեկ այն պատիժը որ չհնազանդողներուն պիտի տրուի: Կայ նաեւ Տէրունական Ընթրիքը պատշաճապէս կատարելու վերաբերեալ պատուէրը: Ասոր հնազանդուող համար պարտի մէկը եկեղեցւոյ անդամակցիլ: Անոնք որ չեն անդամակցիր, փոխանակ անդամակցողներու պարտականութիւններէն զերծանելու, Քրիստոսի ամենէն սրբազան պատուէր-

ներէն մէկուն անհնազանդ գտնուելու յանցանքը կը գործեն : Եկեղեցւոյ անդամը , որքան և անկասար ըլլայ , գէթ ուղիղ զիրքի մէջ մտած է այս մասին : Կը ճանչնայ իր պարտականութիւնը , մինչ այն որ անդամ չէ , Աստուծոյ առջեւ նոյն պարտականութեան տակ գտնուելով հանդերձ , կը մերժէ ուղիղ զիրքը բռնել հանդէպ իր պարտականութիւններուն :

Սակայն մենք նախամեծար կը համարինք իբրեւ մեծ արտօնութիւն նկատել եկեղեցւոյ անդամակցութիւնը : Եկեղեցին Քրիստոսի մարմինն է , ճշմարտութեան սիւնը և հիմն է : Քրիստոս սիրեց եկեղեցին և իր անձը տուաւ անոր համար : Քրիստոսի կեանքը կը հոսի անոր մէջ և Սբ. Գրոց բոլոր խոստումները կը կատարուին անոր հանդէպ : Աշխարհի լաւագոյն մարդիկը եկեղեցիին կը պատկանին : Այսպէս եղած է միշտ եկեղեցիին հիմնարկութեան հետէ և այսպէս պիտի ըլլայ միշտ : Ոչ մէկ արտօնութիւն կրնայ աւելի մեծ ըլլալ քան արտօնութիւնն այս փառաւոր ընկերակցութեան մէջ մտնելու և անոր կեանքին ու ծառայութեան մէջ բաժին մը ունենալու , որչափ ալ խոնարհ ըլլայ այդ բաժինը : Աշխարհային ոչ մէկ պատիւ կըրնայ վայրկեան մը բաղդատուիլ ասոր հետ : Սուրբերու հաղորդակցութիւն մը կայ , որու ազնուացողիչ ազդեցութիւնը ամենաթանկագին այն դանձերէն է զորս մարդկային կեանքը կրնայ բերել մեզի : Բարոյական ու հոգեւոր վերացում մը և կազդուրում մը կայ զոր անհատը կ'ստանայ անգամակցելով կազմակերպութեան մը , որ հիմա իսկ ամէն երկրի մէջ կը գտնուի և որու գործն է բովանդակ աշխարհի ծանօթացնել իր Աստուածաբան փրկիչը :

Ուստի խորին ցաւով է որ կը դիտենք Թուրքիոյ մեր Բողոքական ժողովուրդներուն վիճակը : Ինչ պատճառով այսքան անձեր զուրկ կը մնան Քրիստոսի այս մեծ խումբին անդամակցելու օրհնութենէն և արտօնութենէն : Եկեղեցին պէտք ունի իրենց , և որ աւելին է՝ իրենք պէտք ունին եկեղեցիին : Մեր խղճին վրայ ծանրացող խնդիրը սա է թէ եկեղեցին ո՞ր աստիճան յանցաւոր է այս գործին մէջ : Ինչո՞ւ այսքան քիչ յաւելումներ կ'ըլլան նոյն իսկ այնպիսիներու շարքերէն որոնք անուամբ Բողոքական կը ճանչցուին : Արդեօք մեր եկեղեցիները տկար են իրենց հոգեւորութեամբ , և ուստի հրապուրիչ զօրութիւն չունին ու ջերմ ընդունելութիւն մը չսպասեր սակաւաթիւ նոր անդամներուն որ հիմա կու գան արդեամբ : Արդեօք զո՞հ ենք այն վիճակէն ուր հասած ենք , աւելի

զիւրին գտնելով շատանալ եկեղեցիին կանոնաւոր պաշտօններու սովորական կատարմամբ քան ճիգեր թափել հաստատ ու յարատեւ կամքով՝ ոչ միայն որպէս զի պահպանենք ինչ որ ունինք , այլ և որպէս զի աշխատինք նաեւ արտաքիններու փրկութեան համար : Վերջապէս միթէ ճիշտ հոս չըկայանար եկեղեցիներու անդամները աւելցնելու մեր անկարողութեան իրական գաղտնիքը , այն է թէ բաւական չենք շահագրգռուած մարդոց փրկութեան : Մարդիկ չեն փրկուիր , ուստի չեն միանար եկեղեցիին : Ուրեմն դարձան եկեղեցիէն դուրս գտնուողներուն ուղղուելու չէ , այլ եկեղեցիին մէջ գտնուողներուն : Մեր կեանքերը աւելի լայն բանալու ենք երկնային ազդեցութիւններուն , Քրիստոս աւելի լիովին ըլլալու է մեր կեանքը , աւելի եռանդով փնտռելու ենք կորսուածները և մոլորածները , ինչպէս ինք իսկ կը փնտռէր երբ երկրի վրայ էր :

Մեր մէջ կարծիքի անհամաձայնութիւն կրնայ ըլլալ մեր անդամներուն վրայ դուրսէն յաւելում ընելու իմաստութեան նկատմամբ : Բայց անշուշտ համաժողով ենք անուանական Բողոքականներու բաղմութիւնը , որ բնաւ անդամ չեն եղած , եկեղեցիին լման միաբանութեան մէջ մուծանելու բաղձալիութեան , այո , անհրաժեշտութեան նկատմամբ : Ինքնայայտ ճշմարտութիւն է թէ մեծ եկեղեցի մը , իր մաքրութիւնը երաշխաւորուած ըլլալու պայմանով , կարող է փոքր եկեղեցիէ մը աւելի յաջողիլ համայնքի մը կեանքին ազդելու համար : Բուն իսկ եկեղեցիին վրայ գործելի բարոյական ազդեցութիւնը կարեւոր չափ է : Անդամներու բաղմութիւնը քաջալերութիւն և յոյս կը ծնի : Ասոր արդիւնքը կը տեսնուի եկեղեցիին բոլոր գործերուն մէջ , եթէ Աւետ. եկեղեցիները յաջողապէս պիտի կատարեն իրենց մեծ գործը , որ է ուղղակի և անուղղակի օգնել ազգային վաղեմի եկեղեցիներուն բարեկարգութեան և մանաւանդ Քրիստոսի վկայ ըլլալ այս պետութեան Մանկտական բաղմութիւն ժողովուրդներուն առջեւ , ոչ սոսկ բաղձալի , այլ մինչեւ իսկ բացարձակապէս անհրաժեշտ կը թուի որ շատ տեղեր անդամներու թուով աւելի զօրաւոր ըլլան քան զոր են այսօր : Այս առումը պիտի չգայ լոկ սպասելով : Բոլոր եկեղեցիները պարտին ջերմ ազդեցներու և բոլորանուէր աշխատութեան որոշ առարկայ ընել զայն :

Բնաւ բանաւոր պատճառ մը չկայ որ Բողոքականութեան յարողներու ստուար մէկ մասը չառաջնորդուի Քրիստոնէական կեանքի և ապա եկեղեցւոյ լման միաբանութեան :

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՆՈՐ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԸ

«Եւ սուրբ քաղաքը Նոր Երուսաղէմը տեսայ որ երկինքէն Աստուծմէ կ'իջնէր» Յայտ. ԻԱ. 2 :

Յայտնութեան զիրքը մասնաւորաբար տեսիլքներու զիրքն է : Անոր տեսիլքները պատկերներ են որ կը ներկայացնեն այն փուլերը որոնց մէջէն պիտի անցնին աշխարհ ու Քրիստոսի եկեղեցին :

Ահա Նոր Երուսաղէմի տեսիլքը այդ պատկերներէն մէկն է խիստ կարեւոր :

Նոր Երուսաղէմը սուրբ քաղաքն է, այսինքն այն ընկերական կեանքը որուն ամբողջ աշխարհը կը ցանկայ, և որուն բոլոր աչքեր յառած են :

«Եւ սուրբ քաղաքը Նոր Երուսաղէմը տեսայ որ երկինքէն Աստուծմէ կ'իջնէր» :

Երուսաղէմը. Երուսաղէմ Յերուսաղէմներուն քաղաքն էր ամուր պարիսպներով շրջապատուած : Այդ անառիկ քաղաքը չէին կրցած դրաւել Իսրայէլի քաջորդները մինչեւ Դաւթի ժամանակ :

Դաւթի երբ Բեթրոնի մէջ թագաւորական դահլիճ բարձրացաւ, ու ինքզինքը բաւական մը զօրացած գզաց, իսկոյն դարձուց իր ուշադրութիւնը Երուսաղէմի վրայ՝ դայն իր մայրաքաղաքը ընելու գիտումով : Արդարեւ Երուսաղէմ իր բնական դիրքին պատճառով ամէն յարմարութիւն ունէր թագաւորանիստ քաղաքն ըլլալու :

Դաւթի յաջողեցաւ գրաւել Երուսաղէմը Յերուսաղէմներուն ձեռքէն, ու այն օրէն Սիօն լեռան գագաթը բազմող այդ քաղաքը եղաւ Իսրայէլի քաղաքը :

Երուսաղէմ եղաւ նաեւ Նոփային քաղաքը : Նոփայի անունին կառուցուած Սողոմոնեան փառաւոր տաճարը դարձուց դայն քաղաքներու քաղաքը՝ Իսրայէլի համար : Այդ օրէն սկսեալ աշխարհի ամէն կողմերէն Իսրայէլական աչքեր սկըսան անոր յառիկ : Արրահամի որդիներ ցնծացին Երուսաղէմի յաջողութիւններուն համար, ու լացին անոր դժբաղդութիւններուն վրայ : Իսրայէլի բանաստեղծները երգեցին Երուսաղէմը, և անոր երաժիշտները զարկին իրենց լինները քաղաքներու պատուականագոյնին սիրոյն :

Իսրայէլի խորհուրդներ այն հաւատքը ունեցան թէ Երուսաղէմ անընկճելի, աննուաճելի է իբրեւ Նոփային քաղաքը : Նայի այդ հաւատքը ունէր երբ կը ձաղկէր Երուսաղէմի ապականութիւնները, և Աստուծային պատուհասներու պատգամները կ'որոտար :

Երուսաղէմ ինկաւ սակայն իր ապականութիւններուն պատճառով : Ու մեծ եղաւ անոր անկումը :

Նոր Երուսաղէմը Հիւ Ուրի. Ժողովուրդի բարքերու ապականութիւնը և բարոյական կեանքի վատթարացումը վերջապէս պատրաստեցին անկումը Երուսաղէմին : Երբ վտանգը դրան առջեւ հասած էր և կործանումը անխուսափելի դարձած, այն ատեն Իսրայէլի մարգարէները լացով յայտարարեցին տխուր իրողութիւնը Երուսաղէմի մօտաւուտ աւերումին : Երեմիա այդ մարգարէներէն էր : Անոնք իրականութեան առջեւ կանգնած ալ յոյս չգրին Երուսաղէմի անխոցելիութեանը վրայ :

Ու ահա հոս խորհուրդի նոր հոսանք մը սկըսաւ Իսրայէլի խորհուրդներուն ու տեսողներուն մէջ : Անոնք հինէն իրենց յոյսը կտրած Նոր Երուսաղէմը երազեցին : Եղեկիէլ և երկրորդ Նայի այսինքն Նայեա, մարգարէութեան երկրորդ մասին հեղինակը, այն մարգարէներէն էին որոնք երազեցին ու քարոզեցին Նոր Երուսաղէմը, ոչ նման հինին, այլ նոր սկզբունքներու վրայ հիմնուած, ու նոր կարգ ու սարքերով օժտուած, որուն մէջ կը տիրեն արդարութիւն և խաղաղութիւն, և որուն թագաւորը տիեզերքի տէրը Նոփան ինքն է :

Բարեկոնի գերութիւնէն վերադարձողներ չինեցին նոր Երուսաղէմը, կանգնեցին անոր մէջ Նոփային երկրորդ տաճարը :

Բայց աւա՛ղ որ այդ նոր շինուած քաղաքը չեղաւ ան որ պէտք էր ըլլալ : Շուտով ապականութիւն և պղծութիւն եկան բոյն դրին անոր մէջ, ու դայն դարձուցին իր կարգին հին Երուսաղէմին :

Մեծ եղաւ նոյնպէս այս նորին ալ կործանումը :

Նոր Երուսաղէմը Նոր Ուրի. Ահա նոր ուխտի նոր մարգարէն Աստուծոյ հօգիովը լեցուած իր աչքերը կը վերցնէ ու կը անսնէ Նոր Երուսաղէմը որ երկինքէն կ'իջնէ :

Այս քաղաքը սուրբ քաղաքն է : Անոր մէջ կեանքի սրբութիւն կը տիրէ, և անոր հիմերը հաստատուած են արդարութեան վրայ :

Այս նոր Երուսաղէմը Իսրայէլի մարգարէներուն երգած քաղաքը չէ ազդայնական : Ասիկա միջազգային է : Անոր մէջ ընդհանուր եղբայրութիւն կը տիրէ : Անոր դռները բաց են ամէնուն առջեւ :

Այսօր մարդիկ ինչպէս անձկանօք կը սպասեն այն փառաւոր օրուան որ պիտի աւետէ Սաղաղութեան թագաւորութիւնը՝ ջնջումովը բոլոր զպղծումներուն, պղծութիւններուն և անարդարութիւններուն :

Ահա ազգերու այդ բազմանքը մարդարէին Նոր Երուսաղէմն է :

Այո, ազգերու յոյսը իրականութիւն պիտի գտնէ : Այս երկրորդ պիտի դառնայ Նոր Երուսաղէմ : Բայց ի՞նչպէս :

«Նոր Երուսաղէմը տեսայ որ երկինքէն կ'իջնէր» : Երկինքէն կ'իջնէր . ահա պատասխանը հարցումին : Նոր Երուսաղէմի ճարտարապետը վերը երկինքն է . Աստուած ինքն է :

Մարգոց, կառավարութիւններու և նորանոր կազմակերպութիւններու բոլոր ջանքերը գրեթէ ոչինչ պիտի արժեն երկրի վրայ Նոր Երուսաղէմի իրականացումին համար, եթէ այդ ջանքերուն մէջ չգտնուի Աստուած ինքը :

Դպրոց, քլիկա, զրականութիւն եւ այլն, ասոնք ամէնը անհրաժեշտ են, բայց ասոնցմով կարելի պիտի չլլայ «Երկրի վրայ խաղաղութիւն, մարդոց մէջ հաճութիւն» հաստատել, եթէ կ'անտեսուի կրօնքը, եթէ կը մերժուի Աստուծոյ գործակցութիւնը :

« . . . որ երկինքէն Աստուծոյ կ'իջնէր » Այո, միայն և միայն Աստուծոյ պիտի իրականանայ Նոր Երուսաղէմը :

Սակայն արդեօք ապագայի հեռուոր ծայրերուն պիտի ուղղենք մեր աչքերը ու սպասենք Նոր Երուսաղէմին :

Անշուշտ ապագան մեծ իրականութիւններ ունի բերելիք : Նոր Երուսաղէմը իր կատարելութեանը մէջ ապագային պիտի յայտնուի : Սակայն ներկան ալ բոլորովին անմասն չէ այդ գործէն : « . . . որ երկինքէն կ'իջնէր » հոս չնկարագրուիր որպէս թէ պիտի իջնէ, այլ կ'իջնէր . գործողութիւնը անցեալին կը պատկանի բայց տեւական է : Այսօր ալ կ'իջնէ, ու պիտի իջնէ տակաւին :

Նոր Երուսաղէմը երկնից Թագաւորութիւնն է երկրի վրայ : Ուստի արդէն իջած է, երկրի վրայ անոր հիմերը դրուած են եկեղեցիով . կը մնայ միայն զայն բարձրացնել մինչեւ հասնի երկինք, երբ մէկ պիտի ըլլան երկինք ու երկիր :

Ուրեմն, ով Նոր Երուսաղէմի անձկանօք սպասող կեանքեր, ահա ձեր մօտն է ան : Եկէք, մտէք անոր դռներէն ներս ու գտէք ձեր խաղաղութիւնը, Եկէք, ի սպաս դրէք ձեր աշխատութիւնը Քրիստոսի եկեղեցիին, ու ապահոված պիտի ըլլաք աշխարհի խաղաղութիւնը :

Իցիւ թէ կարող ըլլայինք Տէրոջը ծառային պէս տեսնել : «Ահա սուրբ քաղաքը, Նոր Երուսաղէմը տեսայ որ երկինքէն Աստուծոյ կ'իջնէր» :

Ռատոսթօ

Ս. Պ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Սբ. Գիրքը ազգէ մը ցեղի մը ուղղուած քարոզ մըն է : — Նոր Կտակարանի հեղինակներուն նպատակը կենսագրական նիւթեր հայթայթել չէր, այլ Աւետարանական վկայութիւն : — Նոր Կտակարանը (մինչեւ անգամ Աւետարանները) ուղղակի պատճենն է ոչ թէ Քրիստոսի, այլ Քրիստոսի մասին եղած քարոզութեան, այդ քարոզութեան առաջին սերունդին վրայ ըրած ազդեցութեան, նաեւ սպասէնք այն հաւատքին որ զԱյն պաշտեց : — Նոր Կտակարանը ուղղակի մէկ արձանագրութիւնն է Քրիստոսի կենսագրութեան, այլ Քրիստոսի Աւետարանին . այս ըսել է թէ այն ոչ թէ նկարագրուած, վերածնունդ և վերալուծուած Քրիստոսի մը, այլ քարոզուած Քրիստոսի մը արձանագրութիւնն է : — Աւետարանը Սբ. Գիրքին բովանդակութեան մէկ չափանիշն է : — Մեր վերջնական նպատակը պէտք է ըլլայ յաւէտ Թարմ մխրճում մը Սբ. Գիրքի մէջ, մխրճում մը որ թէ՛ ուսումնասիրական է, թէ՛ ալ փորձառական : — Սբ. Գիրքին վերջնական քննադատութիւնը ոչ գրական է, ոչ ալ գիտական, այլ Աւետարանական, ինչպէս պէտք է ըլլայ անոր քարոզիչը : — Նոր մարդիկ և նոր պատեհութիւններ Անկէ նոր հարստութեան գանձեր կը հանեն : Բայց այդ բոլորը կ'ըլլէ Սբ. Գիրքի Քրիստոսէն, Խաչին Քրիստոսէն : — Քրիստոս, որ երէկ և այսօր նոյնն է և յաւիտեան, մեռել նմանութիւն մը չէ, ոչ ալ կոթող մը զոր մեր ետին ձգած ենք, այլ մնայուն անձնաւորութիւն մը որ չդադրիր մեր վրայ ազդեցութիւն ունենալէ, — Պատմութեան մէջ տեւականապէս մնացածը Անոր ըրած ազդեցութիւնը չէ, ոչ ալ եկեղեցիին արձանագրութիւնները : Այլ Անոր պատմական անձը, որ մարդարէական, քահանայական և Թագաւորական է մինչեւ յաւիտեան : Նորէն ծնած իւրաքանչիւր հոգիի մէջ Ան նորէն կը ծնի : Եւ քարոզներ միջոցներն ու գործօններն են քարոզող, աղօթող և գործող Քրիստոսին, որ դուռ իր հոգեւոր աշխարհէն կը գործէ Երուսաղէմի մէջ, Սբ. Գիրքի միջոցով, եթէ իրողութիւնը այս չէ՛ Սբ. Գիրքի մասին մեր Բողոքական վարդապետութիւնը, անոր շարունակական և ազատ գործածութիւնը և իւրաքանչիւր հոգիի համար առաջին պէտք մը ըլլալը սխալ մը և ցնորք մըն է : — Միակ քարոզութիւնը, որ միշտ այժմեական է, քարոզութիւնն է այն յաւիտեականութեան որ մեզի կը ցուցուի Սբ. Գիրքի մէջ — յաւիտեական սուրբ սէրը, շնորհքը և քաղութիւնը, անջնջելի մեղքերուն դէմ փրկող շնորհքին յաւիտեական ու

անփոփոխ բարոյականը: — Սբ. Գիրքին բանաւոր ու բաղձալի գործածութիւնը ծաւալել ու սովորական դարձնել ծառայութիւն մըն է Բողոքականութեան, ծառայութիւն մը որու քահանային յաճախ սխալ ազդարարութիւններէն աւելի պէտք կայ: — Սբ. Գիրքը իր պատգամով ոչ միայն ուրիշ կրօնքներէ աւելի կ'արթնցնէ մեր դադափարները, այլ կը պահանջէ նաեւ մեր դատողութիւնը, այսինքն մեր էութիւնը: — Աստուծոյ ներկայութեան և շարժումներուն նշաններէն աւելին կը պահանջենք. դրական ու վերջնական գործողութիւն կ'ուզենք: Մենք իրրեւ յայտնութիւն առնել կ'ուզենք Աստուծոյ ամբողջական վերջնական կամքը, Անոր նպատակը, Անոր սիրտը Անոր բուն իսկ եսը, Աստուծոյ բոլոր խորհուրդները՝ ամփոփ նշանակութեամբ մը խօսելով: Մենք ոչ թէ Ան հոգ է, մատչելի է, հարցումներուն պատասխան կ'ուզենք, այլ՝ Մեզի ինչ պիտի ընէ, Մեզի համար ինչ պիտի ընէ, Փրկուելու համար ինչ պէտք է ընեմ, հարցումներուն համար պատասխան կ'ուզենք: Ահա այս հարցումն է որ եղած ու միանգամ ընդ միշտ պատասխանուած է Սբ. Գիրքին մէջ: Բնութեան կրօնքը հազիւ հազ կրնայ մեզ արթնցնել հակասութեանց և տազնապներու անօգուտ մէկ զգացողութեան, որուն մէջ կը հասկընանք թէ մենք ոչ թէ գիտութեան այլ փրկութեան պէտք ունինք: Այնպէս որ, մինչ ուրիշ կրօնքներու մէջ ամենաբարձր խնդիրը մարդոց զԱստուած փնտռելն է, Իսրայէլի և Բրիտանիոյ մէջ ամենաբարձր խնդիրը Աստուծոյ մարդիկը փնտռելն է և զանոնք ի բարին գտնելն է: Միւս բոլոր կրօնքներուն մէջ Աստուած և մարդը իրար կը փնտռեն մութին մէջ, բայց Բրիտանիոյ մէջ անոնք զիրար կը գտնեն: Մենք պէտք չէ վախճանք այն քննադատութիւններէն, որոնք մեզ դէպ ի հոն կ'առաջնորդեն:

(Տր. Փ. Թ. Ֆրայմէն «Դրական Բարոյական»

և Արքեի Մեթոք» երկէն ամփոփուած:)

Դուն յուսահատած ես: Բայց կը մտածեմ որ եթէ գործիք մասին սրտարեկ ըլլա՞նք՝ ան բնաւ չկորսուիր. կը խորհիս թէ ամէն բարի գործ կը մնայ, կ'աճի եւ առ յաւէտ կը բարգաւաճի: Ինչպէ՞ս ու կորսուած բանը գործին արտաքին կեղեկանքն է միայն, զոր թերեւս կարելի ըլլար աւելի աղէկ կատարել, բայց անոր աւելի աղէկ կամ աւելի գէշ կատարուելը կարեւորութիւն չունի հոգեւոր իրական բարիքին համար, և քու այդ գործիք համար Աստուած վարձահատոյց պիտի ըլլայ քեզ իր կերպով ու իր յարմար դատած ժամանակին:

Ջորջ Բիւնլի

Մարդ մեծ խորհուրդներ չունենար երբ դժգոհ է ու վախկոտ: Խաղաղութիւն մը պէտք է տրիք անոր հոգեկան տաճարին մէջ, երբ անոր պատուհանները պիտի բացուին դէպ անհունը: Հանդարտութեան մէջ է որ երկնաւոր զօրութիւնները կը շարժին: Լռութեան մէջ է որ կը շարժին աստղերը, և հանդարտութեան մէջ է որ մեր հոգիները երկնաւոր այցելութիւններ կ'ընդունին:

Մոռնալ՝

Կը կարդանք թէ Յիսուսի աշակերտները անոր քով եկան և ըսին, «Տէր, մեզի աղօթք ընել սորվեցսուր» Գրուած չէ թէ անոնց ինչպէս սորվեցուց քարոզել: Յաճախ ըսած եմ թէ աւելի պիտի ուզէի Դանիէլի պէս աղօթել գիտնալ քան Գարրիէլի պէս ինչպէս քարոզելը:

Տ. Լ. Մոռնալ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ՃՈՐՃ ԹԱԳԱՒՈՐ

ԵՒ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

(ՃՈՐՃ ՌԻԼԵՄ ՏԵԿԼԵՍ)

Երբ 1911ի Դեկտեմբերին Ճորճ Թագաւոր Հնդկաստան գնաց՝ ինքզինքը Ասիական կալուածներու Կայսր հռչակելու համար, ինք Մեծն Աղեքսանդրէ ետքը առաջին Արեւմտեան Թագաւորն էր որ Արեւելեան ազգերու վրայ իր զօրութիւնը անձնապէս յայտարարելու կ'երթար: Եւ ան կրցաւ ընել իր այդ կարեւոր գործը Արեւելեան միապետի մը վայել կերպով:

Մոկուելեան մեծ կայսրութեան հին մայրաքաղաքին, Տէլհիի, կիցը գտնուող մեծ դաշտի մը վրայ անոր համար մեծ և բարձր սարաւանդակ մը շինուեցաւ, զոր կը ծածկէր գեղեցիկ ամպհովանի մը՝ գեղակերտ սիւներու վրայ զետեղուած: Մարաւանդակը ծածկուած էր մեծարժէք գորգերով և անոր վրայ դրուած էին երկու զահեր մէկը Թագաւոր-Կայսեր, իսկ միւսը Թագուհի-Կայսրուհիին համար: Այս զահերուն վրայ, որ դաշտին ամէն կողմերէն տեսանելի ըլլալու չափ բարձր էին, Ճորճ Թագաւոր և Մէյրի Թագուհի նստան զիտելու համար այն ծովածաւալ բազմութիւնը, որոնք Հնդկական Կայսրութեան ամէն կողմերէն եկած էին, ներկայացնելով բոլոր նահանգները և իշխանապետութիւնները: Թագաւորն ու Թագուհին դրած էին իրենց սղագնի թագերը, հագած էին արքայական ծանրադին զգեստներ և շրջապատուած էին իշխանութեան խորհրդանշաններով:

Յետոյ ընդ իշխանները ետեւէ ետեւ անցան դահին առջեւէն խոնարհութիւն ընելով, երբ իշխաններէն վերջինը իր մեծարանքները ընելէ ետքը անցաւ, Կայսրը ոտքի ելաւ և անոնց ներկայութեան իր կայսերական զօրութեան մէկ ապացոյցը տուաւ: Հնդկաստանի մայրաքաղաքը սերունդներէ ի վեր Կալկաթա քաղաքը եղած էր: Այդ առիթով Թագաւոր-Կայսրը հաճեցաւ նախարարներու խորհրդակցութեամբ իր զօրութիւնը յայտնել և մայրաքաղաքութեան պատիւը Տէլհիի տալ, ուրկէ Հնդկաստանի մեծ տիրապետները հինէն ի վեր հաւանած են իրենց հրովարտականքը: Ահա այդ օրէն ի վեր Տէլհի եղաւ Հնդկաստանի մայրաքաղաքը:

Թագաւոր-Կայսրը և Թագուհի-Կայսրուհին իրենց զահերէն ելան ու ետ քաշուեցան, և այն ատեն Եւրոպական թիկնապահները դեռ եղածը չհասկըցած՝ Հնդկաստանցի ընդ ընտրաւոր հպատակներ ղէպի տաղաւարը խուժեցին: Առջեւը եղողները կը համարէին այն բարձրաւանդակը որուն վրայ դրած էին զահերը, ուրիշներ կը ծնրադրէին ու եղերքի վանդակասիւններուն կը հպէին. ոմանք ալ զուլանին կը ծռէին մինչեւ մարմարեայ սանդուղները դպչելու աստիճան, իսկ ուրիշներ երեսի վրայ գետին կը փռուէին:

Յաջորդ օրը երբ պարտէզի չքահանդէս մը կադմակերպուած էր Շահ Ծահանի հինաւուրց պալատին պարտէզին մէջ, Կայսրը և Կայսրուհին իրենց թագաւորական թագերը դրած ու ծանրազին զգեստները հագած նստան պալատին մարմարեայ մէկ պատշգամբին վրայ որ ղէպի գետը կը նայէր: Հոն ժամ մը նստան, և կ'ըսուի թէ 200,000 ժողովուրդ պատշգամբին առջեւէն անցան իրենց մեծարանքները մատուցանելու համար: Յետոյ Կայսրը և Կայսրուհին իրենց պաշտօնական զգեստները հանելէ ետքը վերադարձան պարտէզ՝ մասնակցելու համար չքահանդէսին:

Հնդկական մայրաքաղաքը Կալկաթայէ Տէլհի փոխելու գործնական պատճառներ կային: Փոխարքան ու իր ստորադասեալները Պենկալի խոռոչակութիւններէն հեռացնել պէտք էր: Պէտք էր նաև մայրաքաղաքը ունենալ այնպիսի վայր մը ուր կառավարական գործերը հանգիստ կերպով շարունակել կարելի ըլլար տարուան մեծ մասին մէջ: Կալկաթա Եւրոպացիներու համար այնչափ տաք տեղ մըն է որ կառավարութիւնը ամէն տարի քանի մը ամիսներ Սիւլա փոխել պէտք կ'ըլլար, վայր մը որ Կալկաթայէ 48 ժամ հեռու է: Տէլհի տանելի կլիմայ մը ունի տարուան տասը ամիսներուն մէջ և Սիւլա ալ հազիւ 14 ժամ հեռու է:

Կան նաեւ ուրիշ զգացական պատճառներ այս փոփոխութեան համար, ու թերեւս աւելի լուրջ քաղաքական պատճառներ: Հնդկական աւանդութեան համեմատ ժամանակին սկզբնաւորութենէն ի վեր քաղաք մը դոյութիւն ունեցած է Տէլհիի դաշտին վրայ: Սանսկրիտ դիւցազնեղութեան մը համաձայն հոն էր որ ինտրափրաշթա կառուցուեցաւ Փրկչական թուականէն երեք կամ չորս հազար տարիներ առաջ: Այդ դաշտը քսանեակ մը կամ աւելի քաղաքներու աւերակներով ծածկուած է, և այդ քաղաքներուն անունները իսկ կորսուած են, ու Հնդկական հնութիւնները ուսումնասիրող հնախօսներու միայն ծանօթ են:

Այս քաղաքները ելան ու ինկան յաջորդական հարստութեանց յաջորդական գրաւումներուն համեմատ, որովհետեւ Տէլհի Հնդկաստանի ռազմագիտական սիրտն է: Ան կը գտնուի Կեդր. Ասիայի Հարաւային թերակղզիին բարեբեր հովիտները տանող մեծ ճամբուն վրայ: Հնդկաստանի այն տիրողը, այն իր կայսրութեանը իրապէս տիրանալ կ'ուզէ, պէտք է Տէլհին ունենայ, և Հիմալայայի անցքերէն վար խուժող յարձակողներ իրենց տիրած տեղերը ձեռքէ չհանելու համար ալ նախ Տէլհի տիրել պէտք են: Այս քաղաքն է որ Ռուսիայէ դէպ ի Հնդկական մեծ գետերը տանող ցամաքային ճամբաներու գլխիւն է: Նաեւ արդի Հնդկական երկաթուղիներու զրութեանց կեդրոնն է: Անոր հին կարեւորութիւնը Հնդկաստանի մէջ այնչափ մեծ էր որ շրջակայ իւրաքանչիւր քաղաք դէպ ի Տէլհի դուռ մը ունի և ճամբայ մըն ալ՝ դէպ ի այս հին մայրաքաղաքը առաջնորդող:

Տասներկուերորդ դարուն Հնդիկ այն հարըստութիւնը, որ Տէլհի կը տիրէր, հիւսիսէն խուժող Մահմէտական ցեղի մը կողմէ յաղթուեցաւ, և Մահմէտական իշխանը Հնդկական մեհեանները կործանեց և անոնց աւերակներէն Իսլամական մզկիթներ շինեց: Իբլթպէտտինի ֆաթէն, ներկայ քաղաքէն աշտարակներուն ամէնէն գեղեցիկներէն մէկը, այս ատենները շինուել սկսած էր, այն նպատակով որ անոր բարձունքէն աղօթքի հրաւերներ կարդացուէին երկրպագութեան համար Ալլահին, ճշմարիտ Աստուծոյն, և այդ հրաւերները արձագանգէին հնդիկ մեհեաններու աւերակներուն վրայէն: Եւ նոյն այդ մզկիթին բակին մէջ, ուր կը կանգնի այս ֆաթէն, կայ նաեւ ուշադրաւ երկաթեայ սիւն մը որուն վրայ կայ արձանագրութիւն մը սա իմաստով թէ որչափ ատեն որ այդ սիւնը կանգուն մնայ՝ Հնդիկները պիտի տիրապետեն: Մահմէտական յաղթականները երգիծական ոգիով

մը թողուցին որ այս երկաթեայ օւնը հօն կանգուն մնայ, ու ան կը մնայ դեռ, թէեւ Վերջին Հնդիկ հարստութիւնը ինկաւ քանի մը հարիւր տարիներ առաջ:

Իբր երկու հարիւր տարի պատերազմներ և հարստութիւններ իրարու յաջորդեցին: Յետոյ թիմուրլէնկ եկաւ Հիմա այս լեռներուն մէջէն իր բանակներով և Տէլհին գրաւեց ու թալլեց: 1526ին Պապէր թիմուրլէնկի սերունդէն վեցերորդ միապետը, լեռնային անցքերէն իր ըսնակը անցընելով Տէլհին անգամ մըն ալ գրաւեց: Հոն կեցաւ և նոր հարստութիւն մը հիմնեց, և Հնդկաստանի մեծ Մոգու կայսրութիւնը հաստատեց, որ շարունակեց մինչեւ Բրիտանական գրաւումը:

Այժմու Տէլհին Պապէրի մէկ յաջորդէն, Շահ Ճահանէ, շինուած ըլլալ կը կարծուի: Ան քաղաքը վերաշինեց և անոր անունին իր անունն ալ կեցեց և կոչեց Շահ Ճահանապար: Պարսպապատեց զայն կարմրագոյն քարէ շինուած պարիսպով. այդ քարը քովի հովիտէն կը հանուէր: Պալատ մը շինեց ու շրջապատեց զայն պարիսպով մը որ երեք քառորդ մըն երկայնութիւն ունի: Այս շրջապատին մէջ կային զեղեցիկ պարտէզներ, մասնաւոր մզկիթ մը, հիսնալի դահլիճներ, և Արեւելեան պալատի մը համար պէտք եղած բոլոր շէնքերը:

Հասարակաց դահլիճին մէջն էր համբաւեալ օրամարդեայ դահլճ, որ այսպէս կը կոչուէր որովհետեւ անոր ետեւը կը կենային երկու շինծու օրամարդներ տառննին պարզած և այդ տառնններուն վրան ազուցուած էին թանկագին քարեր ու ագամանդներ: Կ'ըսուի թէ անոնցմէ մէկուն տառննին վրայ զետեղուած էր այն հռչակաւոր Քոհինուր աղամանը, որ հիմա Բրիտանական արքայական թաղին ամէնէն թանկագին աղամանդներէն մէկն է: Դահլճ և Քոհինուրը իբրեւ աւար անուած էին Պարսիկ Շահի մը կողմէ, որ Հնդկաստանի վրայ արշաւեց ժիզ դարուն: Մասնաւոր դահլիճը, որ պարտէզներու մէջ շինուած է, հիմա աշխարհի վրայ գտնուող ամէնէն զեղեցիկ շէնքերէն մէկն է: Երբ շէնքը լինեցաւ, Շահ Ճահան այնչափ հաւեսեցաւ անոր որ հրամայեց սա արձանագրութիւնը քանդակել. ձեթէ երկրիս վրայ զբախտ մը կայ, ան ալ այս է, այս է, այս է:

Շահ Ճահան մեծ մզկիթ մըն ալ շինեց կարմրագոյն աւապաքարէ և ճերմակ մարմարիոնէ, և այս մզկիթին համար Հնդկաստանի ամէնէն մեծ մզկիթն է, կ'ըսուի: Ան այս կերպով զարգարեց քաղաքը ուրիշ շէնքերով ալ, Արեւելի շաղ ճաշակով ու մախուսներով:

Երբ 1857ին Սէփոյի մեծ Ապստամբութիւնը ծագեցաւ, Տէլհի երկրորդ վայրն էր ուր այս շարժումը երեւան եկաւ: Հնդկաստանի մէջ գտնուող Բրիտանական բոլոր տրամադրելի ուժերը յատկացուեցան քաղաքը ապստամբներուն ձեռքէն առնելու համար, որովհետեւ Բրիտանական ուժերը Տէլհին իրենց հակառակորդ ունենալով ապահով չէին զգար: Երբ վերջապէս քաղաքին տիրացան, ծեր, ակար Մոգուլ Շահը, որ անտարակոյս ապստամբութեան համակիր էր, թէեւ անոր մէկ պարագուին ալ եղած չըլլար, արքայութեցաւ և արքայանքի մէջ մեռաւ ու թաղուեցաւ, որով իր նախահայրերուն քով թաղուելու փառքին չարժանացաւ:

Եւ հիմա, այն տեղը որ նախ մեծ Հնդիկ ու յետոյ մեծ Մահմետական մայրաքաղաք մը եղած է. այն տեղ պիտի շինուի Քրիստոնեայ մայրաքաղաքը, և այդ Հնդիկ ու Մահմետական ճարտարապետական ձեռակերտներուն քով Քրիստոնեայ աշխարհի ճարտարապետներն ալ պիտի շինեն շէնքեր, որոնք ի դարձ պիտի ներկայացնեն քան թէ ժ. դարը, և պիտի յատկապէս արդիական, նոր և վարչական քաղաք մը, մայրաքաղաք մը:

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՄԵՐ ԱՆՀԱՏԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

[Հայկ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան պաշտօնաթերթէն, Մեհմէտէ, կ'արտադրուի և հետեւեալ ուշադրաւ յօդուածը, զոր մեր ընթերցողներուն ուշադրութեան կը յանձնենք: Յօդուածագիրին յայտարարութիւնները ի՞նչ աստիճան ճշմարիտ են մեր եկեղեցիներուն կեանքին մասին: Պիտի վաւաքէինք որ այս յօդուածը այս տեսակէտէ մասնաւոր ուշադրութեամբ կարդացուէր:

[Խճ. Աւետիքէի]

Մեր մէջ ընդհանրացած նախապաշարում մը կայ, զոր թերեւս ազգային ինքնամիտութեան համար շինած ենք միամիտ ու քաղցր անգիտակցութեամբ մը. այս այն նախապաշարումն է որ կ'ուղէ որ մենք Հայերս «անհատապաշտ» ցեղ մը ըլլանք: Իրաւ է, հաւաքական դործունէութեան անկարող, համերաշխութեան ոգիէ զուրկ ենք ազգովին, բայց իբր անհաշտ շատ բան կ'արժենք զատ զատ: Շատեր մասնաշնչուած անկարողութիւնը կը հաւատան ուղղակի արդիւնք մեր զարգացած «անհատապաշտութեան» Պարզ տրամաբանութիւնը և իրերուն խորը չի նայող կարճատեսութիւնը

արդարեւ բնական կը դռնեն որ անկախ ու անհատապաշտ նկարագրով մարդիկ հետ ու անընտել հանդիսանան ուրիշներու հետ միաբան համեմատելի գործունէութեան, հաւաքական կեանքի: Այս թերութիւնը, կը խորհին, ա՛յն յատկութեան փրկագինն է կերպով մը, քաւութիւնը:

Նախապաշարում ըսի յօդուածիս սկիզբը. արդարեւ քիչ մը աւելի մօտէն ուսումնասիրութիւն մը խնդրոյն՝ դոյց կու տայ թէ մենք այնքան զուրկ ենք լաւ ըմբռնուած և կիրարկուած անհատապաշտութենէն որքան հաւաքական գործունէութեան ոգիէ: Եւ այս երկու իրողութեանց միջեւ է որ գոյութիւն ունի, սեղմ ու սերտ կերպով, պահուած արդէն ա՛յն արդիւնութիւնը զոր ուրիշներ կը կարծեն տեսնել ու հաստատել իրական անհատապաշտութեան մը և երեւակայական անհատապաշտութեան մը միջեւ:

Եւ ասիկա ուրիշ կերպով չի կրնար ըլլալ: Եթէ մեր մէջ հզօր և առողջ անհատականութիւնները աւելի շատ ըլլային քան ինչ որ չեն, եթէ մեծամասնութիւն կազմէին, եթէ մեր ամենուրեք անհատական ոգին զարգացած ըլլար կատարեալ ու ներդաշնակ կերպով, մենք չէինք ըլլար, չէինք կրնար ըլլալ ա՛յն ցեղային վատոյժ հաւաքականութիւնը զոր ենք այժմ, զոր չիմած են առհաւական ազդեցութիւններ, և ա՛յն քաղաքական պայմաններն ու միջավայրը ուր կ'ապրինք զարեւի վեր: Այն ֆիզիքական-բարոյական հաւաքականութիւնը որ ազգ կը կոչուի, կ'արժէ այնքան որքան զայն բաղկացնող անհատները կ'արժեն ֆիզիքապէս և բարոյապէս:

Եւ ասոր օրինակը մեր առջեւն է, պատմական և այժմեական միշտ:

Անգղիա այն երկիրն է ուր անհատականութիւնը ամէնէն աւելի կը ծաղկի ու կը պտղաբերի, ուր անհատապաշտ ոգին, անձնական ազատութեան սէրը իր ծայրագոյն աստիճանին հասած են. բայց միեւնոյն ատեն, ու ճիշդ այս պատճառաւ իսկ, Անգղիա այն երկիրն է ուր գոյութիւն ունին հաւաքական գործունէութեան—քաղաքական, առևտրական, անտեսական—ամէնէն հոյակապ ու կատարեալ ձևերը: Ահա ընտիր անհատներէ բաղկացած ցեղ մը որ կը ներկայացնէ, բնական, բնականոն կերպով, ցեղային չքեղ ամբողջութիւն մը, հաւաքականութիւն մը:

Անիկա այնքան աւելի հզօր, բարգաւաճ, տիրական ցեղ մը կը յայտնուի որքան որ զինքը բաղկացնող անհատները իրենք իրենց մէջ հզօր, բարգաւաճ ու տիրական մարդիկ են: Յեղին ոյժը

պատկանելի համագումարն է իր կազմիչ մասերուն անհատական ուժերուն:

Անհատապաշտ իրենց ներքին, առանձնական կեանքին, իրենց քրթին ու հոգիին մէջ, Անգղիացիք խորապէս հաստատաւոր են հանրային համադրային կեանքին մէջ: Ամէն անգամ որ ցեղային ներուժ զգացում մը կամ պետական մեծ շահեր խնդրոյ առարկայ են, Անգղիացի ժողովուրդը կը խորհի ու կը շարժի մէկ մարտ, մէկ անհատ պէս. կը բաւէ յիշել երկու պատմական օրինակներ, մէկ դար հեռաւորութեամբ իրարմէ:

Նաբոլէոնի օրով, լոմանդակ Ռիտանիա մէկ ծրագիր, մէկ փափաք, մէկ նպատակ ունեցաւ, կատեցնել յեղափոխական շարժումը և տապալել Գորսիքացի աշխարհակալը, Յալիտակիւր, 20 տարի, անտրտուն, անվատ, առանց ներքին պառակտումի և անհամաձայնութեան, Անգղիա դրամ ու մարդ վառնեց անխնայ, անողոք ու անվերջ պայքարի մը մէջ ուր յողթութեան յօշոր ձախողութեամբ ձախողուած կ'ընկրկէր, կը հեռանար միշտ, մինչեւ անկարելիութեան երկեզուտ սահմանները:

Ու դար մը ետքը նոյն տեսարանը չի կրկնուեցաւ, թէև աւելի փոքր համեմատութիւններով: Երկու տարի և աւելի, մեծագոր Ալպրինի զէնքն ու դրօշը պարտութիւն ու ամօթ միայն ճանչցան Թրանսիլի մէջ, պզտիկ աննշան ժողովուրդի մը դիւցազնութեան պատճառաւ. սուգը և նուաժաւացումը պատեցին Անգղիական հողները, բայց ոչ մէկ վայրկեան խանգարեցաւ համադրային զգացման, յողթելու հաւաքական կամքին ներդաշնակութիւնը, միութիւնը: Ո՞ր երկրին կառավարութիւնը պիտի կրնար զիմանալ այն շարունակական ձախողութիւններուն ներքին հակահարուածին: Չորսասլի մէջ երկոտանեակ մը նախարարութիւններ կրնային տապալել, ու դոնէ մէկ յեղափոխութիւն կը պայթէր . . . :

Հաւաքական համեմատելի գործունէութեան այս խորունկ ոգին, արմատական բնազդն իսկ չէ՞ պատճառ որ Անգղիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը բոլոր միւս ազգերուն նախանձն ու սքանչացումը շարժած է իր միութեան և յարատեւութեան հզօր դրոշմով, իր երկարաշունչութեամբ, ինչ որ իրեն ապահոված է, դարերու ընթացքին, քաղաքական ու տնտեսական ամէնէն փայլուն և հաստատուն նուաճումները:

Այս երեւոյթը ոչինչ ունի զարմանալի, և ուշադիր դիտողին համար բնաւ ներհակութիւն, բնաւ հակադրութիւն չի կայ առողջ անհատապաշտութեան և հաստատաւորութեան միջեւ:

կատարեալ անհա՞ մը, ճշմարտապէս արժանի այս անուան, այսինքն օժտուած առողջ ու զօրաւոր նկարագրով մը և կենսական ողջմտութեամբ, կը ներկայացնէ ինք իր մէջ ներդաշնակ ու կանոնաւոր ամբողջութիւն մը, բնօրինապէս զարգացած և կապակից՝ ֆիզիքական, բարոյական ու մտաւորական կարողութիւններու հաւաքականութիւն մը, կազմակերպութիւն մը, որ կը հպատակի ներքին հաստատ օրէնքի մը, պայծառ գիտակցութեան մը, իր բազկացուցիչ մասերէն իսկ առաջացող իրր զանոնք պսակող գերադոյն ներդաշնակութիւնը:

Ինքն իր մէջ, ինք իրեն հետ համերաշխ, համաձայն այսպիսի անհատ մը, որուն առերեւոյթ անհատութիւնը, ցայտուն անհատականութիւնը ուրիշ բան չէ բայց եթէ ներքին խորունկ՝ և կամովին, ազատօրէն ընդունուած հարգապահութիւններու արտադրոյթը, այսպէս կազմուած պատրաստուած անհատ մըն է, կ'ըսեմ, որ կրնայ զիւրաւ իրեն նման ուրիշ անհատներու հետ համաձայնիլ ու գործակցիլ անձնական կամ ազգային շահագործութեան բոլոր մարզերուն մէջ:

Հզօր ու բնականոն անհատականութիւն մը ամէն բանէ առաջ հասարակչութիւն մը, ներդաշնակութիւն մըն է մարդ էակին իմացական, բարոյական ու ֆիզիքական կարողութեանց միջեւ: Այն որ կրցած է այս էական համերաշխութիւնը ինք իր մէջ գոյացնել, հասարակութիւն մըն է այդ մանրաշխարհի իր մէջ ստեղծել, անիկա հրաշալիօրէն ատակ է իրմէ դուրս եւս ներդաշնակութիւն, հաւասարակշռութիւն ու հաւաքականութիւն զոյացնելու:

*
* *

Մեր համբաւեալ, փողարեալ «անհատապաշտութիւնը» ծառայած է միայն՝ մեզ թէ անհատապէս թէ հաւաքականօրէն ակար ազդ մը չինելու: Ոչ առեւտրական շահաւէտ ընկերակցութիւններ կազմելու կարող եղանք, ոչ ալ ազգօգուտ գործունէութեան մը ընդունակ կարեւոր ու տեւական խմբակցութիւններ:

Որովհետեւ մեր «Անհատապաշտութիւնը» չի զարգացած մարդերու «անհատապաշտութիւնը» մըն է, ճիշդ Անկլո-Սաքսոն անհատապաշտութեան հակառակ:

Անոր վարիչ սկզբունքը, կամ օրէնքը, կամքն ու գիտակցութիւնը չեն, այլ ամէնէն ետական ընադդները, — անսփառութիւն, անձնական հաճոյքի ու շահու սէր, փոքրոգի նախանձ: Այս է պատ-

ճառը որ առողջ անհատապաշտութիւնը խորին կարգապահութիւն մը կը ճանչնայ: — Գիտակցութեան ու կամքին դերը զարգացման հարգապահական է միշտ — մինչ վատառողջ անհատապաշտութիւնը, ակնարկուած բնազդներուն սանձարձակ ազատութենէն ծնած և անկէ վարուած, կը ներկայանայ իբրեւ յախուռն, ըմբոստ ու աւերիչ ուժ մը: Առաջինը աշխարհի հաղահաղութիւն մըն է. երկրորդը անհոգիութիւնը ըմբոստացում մը բոլոր օրէնքներուն դէմ, ներքին թէ արտաքին:

Մեր «անհատապաշտութիւնը», ճիշդ Անգլիականին պէս հակառակ եղանակաւ կը յայտնուի ի մեզ. իր անձան ներկայութեամբ կը խճողէ, կը խախտէ մեր հանրային կեանքի հրապարակները, որ էր Բեյքէն, ու բացակայութեամբ կը փայլի անհատական կեանքի մէջ, ուր է իր բուն ասպարէզը, ուր կը գտնուի իր արդար գործունէութեան ճշմարիտ դաշտը:

Իմ կեանքս միայն ինծի կը պատկանի. կրնամ զայն ուղածիս պէս տնօրինել, զրոյմել անոր վրայ իմ անհատականութեան — եթէ ունիմ — կնիքը: Բայց հանրային կեանքը ինծի և ասե՛նա՛ կը պատկանի. իրաւունք չունիմ հոն շարժելու ինչպէս իմ տունիս — տեղիս մէջ:

Մեր անհատապաշտութիւնը կը յայտնենք, կը կիրարկենք անվախ և անխղճահար՝ երբ անձնապէս ոեւէ մըս չի դար մեզի անկէ, երբ շատ շատ ուրիշներ, կամ հանրային շահեր են որ պիտի տուժեն. իսկ զայն կը ծալենք զրպանիս կը դնենք կամ վրան կը նստինք փառաւորապէս երբ ծայրը կրնայ մեզի դպիլ: Առանձնական կեանքի մէջ յարմարող, պատեհապաշտ, ստրկամիտ ենք՝ ամէն արժանապատուութեան զգացում և անկախամտութիւն մեր վրայէն թօթափելու աստիճան, — որովհետեւ նուիրական ու սիրական շահեր ունինք խնայելիք, թանկագին ազգեցութիւններ ունինք խնամելիք: Բայց երբ խնդիրը հանրային գործերու վրայ է, օհ, այն ատեն ամէնքնիս ինքնազուլուս անկախ ու ամբարտաւան քաղաքացիներ կը կրտրինք. սկզբունքի դրօշակիրներ, բարոյականի և օրէնքի փողհարներ: Այն ատեն ասպարէզ կ'իջնայ սանձարձակ, փրփրեալ, ասպատակիչ, մեր նկարագրին անբարեկիրթ և անգիտակից անհատապաշտութիւնը, որ ուրիշ բան չէ բայց եթէ մեր անձնական համակրութիւններուն կամ հակակրութիւններուն, կիրքերուն, շահասիրութեանց ու փառասիրութեանց արտայայտման ձեւը միայն:

Մ. Ի. Բ. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿԻ ՄԸ

ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Յուլիս 7ին (Ն. Տ.), կիրակի, կէսօրէ առաջ, Ռոպրթ Գոլէճի մէջ կատարուեցաւ Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի ուսուցչակետ Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեանի ուսուցչական գործունէութեան 30ամեակի հանդէսը, զոր սարքած էր Վարժարանին Ընթացաւարտից Ընկերակցութիւնը:

Ներկայ կը գտնուէին Վարժարանին տնօրէն և Ընկերակցութեան նախագահ Տր. Ռ. Զէյմպլըր, իր որդին Մր. Լ. Փ. Զէյմպլըր, Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեան, իր տիկինը, յոբելեարին եղբայր Բրոֆ. Արրահամ Տ. Յակոբեան, Վարժարանին աւագ ուսուցիչ Արշակ էֆ. Բ. Եադուպեան, 33 ընթացաւարտներ և 5 թերաւարտներ:

Հանդէսին կը նախագահէր Ընկերակցութեան ատենապետ Տիար Անդրանիկ Ա. Պետիկեան (1903): Իսկ պատուոյ նախագահի աթոռը կը գրաւէր Տր. Ռ. Զէյմպլըր:

Ատենապետին հրաւերով առաջին ուղերձը խօսեցաւ Տր. Ռ. Զէյմպլըր: Նիւթն էր «Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեան և Բարձր. Վարժարանի կեանքը»: Պատ. տնօրէնը զեղեցկապէս ցոյց տուաւ թէ յանձին Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեանի իրաւամբ գտած է բազմահմուտ, ուղղամիտ և պարկեշտ ուսուցիչ մը և վստահելի, հաւատարիմ ու անձնուէր բարեկամ մը:

Երկրորդ ուղերձը խօսեցաւ Տիար Մարտիրոս Կ. Րէխեան (1898): Նիւթն էր «Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեան իբրեւ ուսուցիչ»: Տիար Մ. Կ. Րէխեան տիրապէս վեր հանեց համակրելի ուսուցչական տիրույթի յատկութիւնները և օրինակելի բարեմանութիւնները իբրեւ կարող, պատուական ու տիպար ուսուցիչ մը:

Վերջին ուղերձը խօսեցաւ Տիար Պետրոս Յ. Ալեանաքեան (1904): Նիւթն էր «Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեան և իր բարոյական ազդեցութիւնը»: Տիար Պ. Յ. Ալեանաքեան ցայտուն կերպով մատնանշեց այն բարոյական ու բարերար ազդեցութիւնը, զոր օրուան յոբելեարը 30 երկար տարիներու միջոցին գործած է Վարժարանին 250ի մօտ ընթացաւարտներուն և 2,000է աւելի թերաւարտներուն նկարագրին ու կեանքին վրայ:

Յետոյ ատենադպիր Տիար Թորգոմ Մ. Տամատեան (1909) կարգադ 11 շնորհաւորական հեռագիրներ, որոնք քաջուած էին Վարժարանին հին ընթացաւարտներու, բարեկամներու և համակրներու կողմէ սոյն Յոբելեանական Հանդէսին աթոռ, Կարգացուեցան նաեւ խնդակցական 5 նամակներ,

զորոնք ղրկած էին Սերսատիոյ առաջնորդ Գեր. Թորգոմ Եպիսկ. Դուշակեան (Պարտիզակցի), Ռ. Գոլէճի դասախօսերէն Փրոֆ. Ա. Վ. Միլինճըն, Վարժարանին Ուսուցչական Մարմինը և 2 հին ընթացաւարտներ:

Ապա ատենապետը պարագային յարմար խօսքերով յանուն Ընկերակցութեան Արմենակ էֆ. Տ. Յակոբեանի նուիրեց 8½ ոսկի արժողութեամբ համակ ոսկի ժամացոյց մը, որ կը կրէ «Արմենակ էֆ. Յակոբեան, 1882—1912, իր երախտագէտ սաներէն» արձանագրութիւնը և 50 Օսմ. ոսկի:

Ի վերջոյ ոտքի ելաւ օրուան մարդը, որ յայտնապէս յուզուած էր յարգանքի ու համակրանքի այս խորունկ ու անկեղծ արտայայտութիւններէն և ազդու ու իմաստալից բանախօսութիւն մը ըրաւ, որ բոլոր ներկաներուն վրայ գործեց խոր տպաւորութիւն մը, և որուն ազդեցութիւնը երկար տարիներ անշինջ պիտի մնայ մասնաւորաբար իր սիրելի ու երախտագէտ սաներու օրտերուն մէջ:

Սոյն բանախօսութիւնը և երեք ուղերձները, որոնք զնահատուեցան երկարատեւ և ջերմագին ծափերով, պիտի երեւին Ընկերակցութեան Օոկանին՝ Պարտիզակցի Դրո թուոյն մէջ, որ հրապարակ պիտի ելլէ Հոկտ. 1/14ին:

Ուսուցչական 30ամեակի այս սիրուն հանդէսը վերջացաւ «Վարժարանին Երգ»ով:

Կէսօրին տեղի ունեցաւ Ընկերակցութեան տարեկան ճաշկերոյթը, որ շատ ուրախ և զուարթ անցաւ: Ծաշի միջոցին յոբելեարին կենաց և արեւատուութեան համար հակիրճ բաժակածառեր խօսեցան Տեարք Ազար Ե. Ազարեան (1885), Տիգրան Ե. Իյնէճեան (1886), Հրանդ Յ. Կերեւամեան (1903) և այս տողերը գրողը: Բոլոր բաժակածառերն ալ դպրոցական հին օրերու և քաղցր ու անմոռանալի յիշատակներու շուրջ կը դառնային:

Ծաշկերոյթէն վերջ ներկաներուն խմբանկարը քաջուեցաւ առաջին լուսանկարիչ Տիար Երուանդ Ս. Մարտիկեանի (1888) կողմէ:

Կէսօրէ վերջ դուժարուեցաւ Ընկերակցութեան 20րդ տարեկան Ընդհ. Ժողովը:

Կարգացուեցան Գործ. Մարմնոյ, ընթացաւարտանամակալի, դանձապետի և Հաշուեքննիչ Մասնախումբի տարեկան տեղեկագիրները:

Ի վերջոյ դադարի քուէարկութեամբ կատարուեցան ընտրութիւնները, որոնք տուին հետեւեալ արդիւնքը. —

1. Ընթացաւարտանամակալ Տիար Յովհաննէս Ս. Ալիքսանեան (1887) վերընտրուեցաւ:

2. Պարտիզանի խմբագրապետ Տր. Յովսէփ Տէր Ստեփանեան (1883) վերընտրուեցաւ :

3. Գործ. Մարմնոյ անդամ ընտրուեցան Տեարք Յակոբ Գ. Կարմիրեան (1894)՝ ատենապետ, Արտաշէս Յ. Անթրիպեան (1904)՝ փոխ. ատենապետ, Մարտիրոս Կ. Բէրեան (1898)՝ ատենադպիր, Յակոբ Պ. Անդրէասեան (1887)՝ գանձապետ և Յակոբ Մ. Թումպուլեան (1891) :

Պոյաճըզիւղ

Գ. Ս. Գ.

ՊԶՏԻԿ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կը յուսանք թէ մօտերս պատահութիւնը պիտի ունենանք մեր ընթերցողներուն տալու խնամեալ զրախօսական մը ուշադրաւ գիրքի մը մասին որ վերջերս լոյս տեսաւ : Այս գիրքն է «Հայոց Եկեղեցին» որուն հեղինակն է Կ. պոլսոյ Նախկին Պատրիարք Մաղաքիա Արքեպիս. Օրմանեան : Առայժմ մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք միակ խօսքի մը շուրջ որ զոր գրած է համալից հեղինակը ի մասին Հայ Բողոքական հասարակութեան : Առայժմ ակնարկել չենք ուզեր այն յայտարարութեան թէ Ամերիկացի միսիոնարները «իրենց համար յատուկ Մէլէթ մը ջանացին կազմել, բառին յարակից բոլոր իրաւունքներովը» : Ոչ ալ քիչ մը երկդիմի սա յայտարարութեան թէ «Բողոքական հասարակութիւնները թուրքիոյ մէջ կը կառավարուին իրենց յատուկ ներքին կանոնադրութիւններով, որոնք Օսմանեան կառավարութենէ պաշտօնապէս հաստատուած չեն» : Խօսքը որուն դէմ կը բողոքենք՝ սա է թէ «Հայ Բողոքականներուն ներքին վարչութիւնը Ամերիկացի քարոզչիներուն կապուած է . . .» (Տես էջ 217 Անդր. թարգմանութեան) (*) : Այս յայտարարութիւնը հակառակ է իրողութեանց, և եթէ ճշմարիտ ըլլար պատիւ չպիտի բերէր ոչ միսիոնարներու ոչ ալ Հայ Բողոքականներու : Եթէ Թուրքիոյ մէջ միսիոնարական մօտաւորապէս մէկ դարու ջանքերէ ետքը ստիպուած ըլլայինք ընդունիլ թէ Աւետարանական ժողովուրդը ինք իր գործերը յանձնաձգուելու չափ զօրաւոր ու իմաստուն չէ, յիշաւի չատ պիտի յուսանա՞նք որ ատոր համար : Այսօր Բողոքական հասարակութիւնը իրեն քաղաքական և եկեղեցական հաստատութիւն մը գոյութիւն ունի : Օսմ. կառավարութեան հետ իր քաղաքական յարաբերութեանց մէջ Բողոքական Ազգապետութեան իրաւասութեան տակ է, Մէլէթ Վէլէն կամ

(*) Թարգմանութեան առիթով թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար մէջբերումները ուղղակի Հայերէն օրինակէն եղած են :

հասարակութեան ներկայացուցիչը ունենալով իր գլուխը : Այս անձը, որ յաճախ սխալ կերպով Մէլէթ պաշտօնէն կամ «հասարակութեան գլուխ» կը կոչուի, Սուլթանին և անոր կառավարութեան առջեւ Պատրիարքութեան համապատասխան դիրք մը ունի : Բողոքական հասարակութիւնը իր եկեղեցական յարաբերութեանց մէջ ալ եկեղեցիներու տարբեր Միութեանց բաժնուած է, թէև կան քանի մը եկեղեցիներ որոնք դեռ որեւէ Միութեան չեն պատկանիր : Միսիոնարները այս Միութեաններուն անդամ իսկ չեն և անոնց վարչութեան մէջ ձայն չունին : Միութեաններ կամ անհատ եկեղեցիներ միսիոնարներու խորհուրդ կը հաղցեն, բայց Հայ Բողոքականներու ձեռնհասութեան դէմ զրպարտութիւն մը պիտի ըլլար (կրնայ յանգէտս եղած ըլլալ նախկին Պատրիարքին կողմէ) ըսել թէ անոնք օտար վարչութեան կապուած են : Անոնց մէջ վարչական տաղանդ ունեցող մարդիկ կը գտնուին նոյնչափ որչափ օտար միսիոնարներու մէջ. անոնք իրենց ժողովուրդին անհատական նկատարողին և պէտքերուն մասին միսիոնարներէ չատ աւելի զիտակ են : Կը յուսանք թէ այս արժէքաւոր գիրքին ընթերցողներէն ոչ ոք սխալ գաղափարներու պիտի տարուի այս մէջ բերուած յայտարարութիւններէն :

Օրէնքէ

ՁԱՐԼ Ս. Թ. ՐԵԶ

ԳԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՂԴ

«Մարդ գլխարկ ի ձեռին կրնայ յառաջանալ աշխարհի մէջ» : Գեղեցիկն աւաճ «Կարողութիւն և քաղաքավարութիւն ամէն տեղ կը յառաջանան» :

Լուր. Ձեռքբէլ

«Քաղաքավարութիւնը ամէն բանի մէջ ամէն բան է. քաղաքավարութեամբ է որ կրնաս հաճելի ըլլալ և բարձրանալ» :

Ձեռքբէլ

Վարքը կեանքին երեք չորրորդ մասն է» :

Մէլէթ. Արնը

Կը պատմուի թէ Վերթորի թագուհին անգամ մը ինքզինք բռնապետական եղանակով յայտնեց իր ամուսինին : Փրէնս Ալպէրթ, որու արժանապատուութեան զգացումը վիրաւորուած էր անոր խօսքերէն, քաջուեցաւ իր առանձնատենակը և դուռը կղպեց : Հինգ վայրկեան վերջը դուռը զարնուեցաւ : «Ո՞վ է ան», հարցուց իշխանը : «Ես եմ, Մեծն Բրիտանիոյ Թագուհին, բայց», ըսաւ զոռոգութեամբ Նորին Վեհափառութիւնը : Ներսէն պատասխան չեկաւ : Թագուհին դրան առջեւ երկար

ատեն սպասելէ վերջ մեղմ հարուած մը տուաւ զրան, և մեղմօրէն սապէս ըսաւ, «Ես եմ, Վիքթորիա, քու ամուսինդ»։ Համրկ է աւելցնել որ դուռը բացուեցաւ, և դժտութիւնը վերջացաւ։ Կ'ըսուի թէ գեղեցկութիւնը ինչ որ է կնոջ համար՝ քաղաքավարութիւնը այն է այր մարդու համար. անիկա վայրկենական տպաւորութիւն կը ստեղծէ ի նպաստ քաղաքավարին։

Ճշգրիտօրէն Ֆինէլոն համակերպի մարդ մըն է, ըսաւ Լորտ Փիթըրպորո, «ստիպուած եմ անկէ հետո փախչելու, վստահ չի կը վախնամ որ զիս փրկատնէութեան համոզէ»։

Մարլպորտի Դուքսը Անգղիերէնը գէշ կը գրէր և աւելի գէշ կը հեղէր, սակայն կայսրերու ճակատագիրներուն վրայ ազդեցութիւն կը բանեցընէր։ Անոր շարժումներուն հմայքը անդիմադրելի էր. ահա այսպէս անիկա ըզմեղաւ Ներոպայի վրայ ազդեցութիւն կը բանեցնէր։ Անոր հմայող ժպիտը և հրապուրիչ խօսակցութիւնը ամենակատարի ատելութիւնը զինաթափ կ'ընէին, ան ամենազառն թշնամիներէ բարեկամներ կը չինէր։

Մատամ Ռէքամիյէ այնքան սխալի էր որ երբ փարիզ Ս. Ռոշ եկեղեցիին սնտուկին քովը կը կենար, այն օր սնտուկին մէջը 20,000 ֆր. կը ձգուէր։ Նախորէնի Իտալիայէ վերադարձին մեծ ընդունելութեան պահուն ամբոխը այս հմայիչ կինը տեսնելով գրեթէ մոռցաւ մեծ զիւցաղնը։

Վիին մը իրապէս նրբացած ըլլալու է ասպետական ոգի մը արթնցնելու համար մարդուն օրտին մէջ, ըսաւ Մատամ Նէքէր։ «Հաճեցնելու արուեստը, կ'ըսէ Հազլէթ, «հաճոյք վայելած ըլլալու մէջ կը կայանայ»։ Ինքզինքը սիրցնելու համար մարդ իր անձէն և ուրիշներէ դո՛ւ ըլլալու է։

Մէկը խիստ կը վաժառէր գիտնալ թէ անթեւ, անսրունք Արթըր Մ. Քէվլնոզ ինչպէս կերակուր կ'ուտէր. ուստի երկու շաբաթ անոր ասն մէջ գտնուեցաւ. անոր խօսակցութիւնը այնքան հմայիչ էր որ այցելուն մոռցաւ իր հետաքրքրութիւնը յագեցնել։

Երբ Չարլս Տիքընզ սենեակ մը կը մտնէր՝ յանկարծ բոցավառուող խոշոր կրակի մը ազդեցութիւնը կը թողուր, որմէ ամէն մարդ կը տաքնար։ Կ'ըսուի թէ, երբ Կէօթէ ճաշարան մը մտնէր, մարդիկ հիացմամբ լեցուած անոր նայելու համար իրենց դանակներն ու պատտաքաղները մէկգլի կը ձգէին։

Մակեդոնիոյ Փիլիպպոս թագաւորը Դիմոսթենէսի հռչակաւոր ատենախօսութեան տեղեկագիրը լսելէ յետոյ ըսաւ, «Եթէ ես հոն ըլլայի, անիկա

պիտի կրնար զիս համոզել ինքզինքիս գէնք վերցնելու»։

Անգղիոյ հանգուցեալ թագաւորը Էտուերտ է, Ներոպայի առաջին ճէյնլէնը, Ուէյլի Իշխան և զած ատենը ականաւոր մարդ մը հրաւիրեց իր սեղանը։ Սուրճ հրամցուած պահուն մեծ եղաւ սեղանի գտնուողներուն սարսափը երբ տեսան թէ հիւրը իր սկահակալէն կը խմէր։ Չուարճութեան բաց քեքեւ մը չընցաւ սեղանին վրայ։ Իշխանը երբ աչքերը վեր վերցուց անմիջապէս կոտակեց անժամանակ գուարճութեան պատճառը, և հանդարտութեամբ դաւաթը սկահակալին մէջը պարպեց, և սկսաւ իր հիւրին խմած եղանակով խմել։ Իշխանական տան ուրիշ անդամները լոկի, ապշահար ու չիտթած՝ հասկցան թէ կը յանդիմանուին, և անմիջապէս իրենք ալ իրենց դաւաթները պարպեցին սկահակալին մէջ ու սկսան այնպէս խմել։

Վիքթորիա Թագուհին Քարլայլ — Սկովտիոյ մէկ գիւղացիին — լուր զրկեց, և զայն իր ներկայութեանը ընդունեցաւ. աղնուականի Թագուհի տուաւ անոր դոր ընդունեցաւ Քարլայլ՝ զգալով թէ ինքը միշտ աղնուական մը եղած է։ Քարլայլ արքայական շրջանակի կերպերէն գրեթէ բան չէր հասկընար։ Երբ Թագուհիին ներկայացաւ, քանի մը րոպէ խօսելէ վերջ, յոգնութիւն զգալով ըսաւ, «Մատամ, նստի՛նք»։ Այս բանը խօսեցաւ ան այնպիսի տեղ մը ուր Թագուհիին պալատականները ոտքի վրայ մինչեւ անգամ մարելու պատրաստ կ'ըլլային։ Նորին Վահափառութիւնը իրապէս մեծահոգի էր. անմիջապէս նշան մը ըրաւ, և բոլոր պալատականները նստան։

Նախորէնի համար Իտալիոյ բանակներուն հրամանատար կարգուելէ առաջ Ճոզէֆինի հետ մօտնացած ըլլալը բարեազդութիւն մըն էր։ Ճոզէֆինի հրապուրիչ կերպերը, ու համոզելու հրաշալի կարողութիւնները խիստ ազդեցիկ էին։ Ինչ որ էր Նախորէն պատերազմի դաշտին համար՝ Ճոզէֆին այն էր «լուին համար — առաջնակարգ առաջնորդող մը, իրեն այս յատկութիւնը զինքը ոչ թէ միայն Ֆրանսացիներու սիրտին կայսրուհին ըրաւ, այլ այն ազգերուն ալ՝ զոր իր ամուսինը յաղթած էր։

Ամենահմայիչ անձը այն չէ որ ամէնէն աւելի ֆիզիքական գեղեցկութիւն ու կատարելութիւն ունի, այլ այն է որ ամէնէն աւելի հրապուրիչ կերպեր ունի։ Հելլէնները կը խորհէին թէ գեղեցկութիւնը աստուածներու մասնաւոր շնորհաց մի ապացոյցն է. ուստի այն գեղեցկութիւնը միայն պաշտելու արժանի կը նկատէին որ չունէր խիստ

ու գոռոզ արտայայտութիւն։ Անոնց գաղափարականին համեմատ՝ իրական գեղեցկութիւնը կը կայանար ներքին հրապուրիչ յատկութեանց մէջ։ Ինչպէս, ուրախութեան, քաղցրաբարոյութեան, գոհունակութեան, սիրոյ և վեհանձնութեան արտայայտութիւններուն մէջ։

Միրապօ Յրանսայի մէջ ամենատեղ մարդկաներէն մին էր։ Մաղկահար էր։ Կ'ըսէին թէ անոր երեսը վազրի երեսին կը նմանէր։ Սակայն անոր կերպերուն հմայքը անդիմադրելի էր։

Մատամ տը Սթալ խիստ տգեղ էր, սակայն իր մէջը աննկարագրելի բան մը ունէր, որու առջեւ սովորական գեղեցկութիւնը կը նսեմանար։ Անոր մարդոց մտքերուն սրտերուն վրայ ունեցած ազդեցութիւնը հրաշալի էր։ Մարդիկ անոր կամքին կը հպատակէին, և անոր հզօր ազդեցութիւնը ամէն տեղ այլոց կամքերուն ձեւ կու տար։ Այնպէս որ նոյն իսկ Նափոլէոն կայսր եղած ատեն անոր ժողովուրդին վրայ ունեցած անաւոր ազդեցութեանէն կը սոսկար, այս պատճառաւ անոր գրութիւնները ոչնչացուց և զինքը Յրանսայէ աքսորեց։

Մեր ըրած բարիքը նուազ բարիք կ'ըլլայ, երբ տգեղ, կոշտ, անփամանակ ու անտեղի է։ Բազում այրեր ու կիներ կրնային բաղձապատկել իրենց ազդեցութիւնն ու յաջողութիւնը, ազնիւ քաղաքավարութեամբ և ընտիր կենցաղավարութեամբ։

Գարեհատ մը մուշկը տարիներով կը բուրումնաւորէ սենեակ մը առանց բան մը կորսնցնելու իր իսկական արժէքէն։ Նոյնպէս մեզմէ ամէն մէկերնիս կը տարածենք ազդեցութիւն մը որ կը դնահատուի մեր շուրջը գտնուողներէն, և զօրաւոր ներգործութիւն կ'ընէ բարիքի կամ չարիքի համար, որչափ ալ մենք անգիտակից ըլլանք անոր ծաւալմանը։ Մինչեւ անգամ վայրի կենդանիներ բնազդամբ կը զգան մեր ազդեցութիւնը։

Քաղաքավարութիւնը բարեբախտութիւն մըն է։ Ազնիւ վարքի տէր մէկը ամէն տեղ կրնայ գործ ընել առանց հարստութեան, վասն զի ամէն տեղի յարմար անցագիր մը ունի իր ձեռքը։ Անիկա ամէն տան մէջ սիրով կ'ընդունուի ինչպէս արեւու լոյսը կ'ընդունուի։ Վասն զի քաղաքավարութիւնը իր հետ կը տանի լոյս, խաղաղութիւն և ուրախութիւն։ Անիկա զինաթափ կ'ընէ նախանձն ու ատելութիւնը, վասն զի ամէն մարդու հանդէպ բարեհապակամ է։ Մեղուները չեն խայթեր այն անձը որ մեղը քսուած է։

Զէսթըրֆիլտ կ'ըսէ, «Մարդու մը բարի վարքը ամենալաւ ապահովութիւնն է այլոց վատ վերաբերումին հանդէպ»։

Ճշմարիտ ազնուականը չկրնար հիւրընկալել այն յատկութիւնները որոնք կը գրգռեն այլոց հակառակութիւնը։ Ընտիր վարք ունենալ ուղղին համար սրտի վեհանձնութիւն և հաճելի բարեացակամութիւնը բացարձակապէս էական է։

Մարդ մը որ է դաժան, կոշտ, թթու, քմահաճ ու կրքոտ, տխրաբարոյ, լուկեաց, ծուռ երես, կծու և ցածոգի իր ընտանեաց անդամներուն և ծառաներուն հանդէպ, արդարեւ պզգալի արարած մըն է։

Արիստոտէլ ասկէ 2,000 տարի առաջ ճշմարիտ ազնուականը սապէս նկարագրեց։ Վեհանձն մարդը չափաւորութեամբ կը վարուի թէ բարեբախտութեան և թէ դժբախտութեան ժամանակ։ Ինքն իրեն չթողատեր հպարտանալ, նաեւ նուազ տանալ։ Յաջողութեամբ չպանծար, անյաջողութեան մէջ չվհատիր։ Վտանգը չընտրեր, նաեւ զայն չիմտներ։ Ոչ իրեն վրայով կը խօսի, ոչ ուրիշներու վրայով։ Կարեւորութիւն չտար ոչ իրեն գովուելուն, ոչ ալ այլոց պարսաւուելուն։

Այն որ ամէն բան կ'որոնցնելէ վերջը կը պահէ իր անվեհերութիւնը, զուարթամտութիւնը, յոյսը, առաքինութիւնը և տնձնավստահութիւնը՝ ճշմարիտ ազնուական մըն է, և իրապէս հարուստ։

«Քաղաքավարութիւնը լաւագոյն աշխարհավարութիւնն է», կ'ըսէ մէկը։ Հաճեցնելու արուեստը բարձրանալու արուեստն է։

Երբ Յոնթընոյի մէջ Յրանսայիք և Անգղիացիք ճակատ ճակատի եկան, Յրանսայիք քաղաքավարութեամբ Անգղիացիներուն առաջին անգամ կրակել հրամայեցին։

Կոմիւնիկիոս կ'ըսէ, «Բու սեղանիդ վրայ կեր այնպէս որպէս կը վայելէ ուտել թագաւորի մը սեղանին վրայ»։

Ընտիր վարքը յաճախ երիտասարդի մը բախտը կը բանայ։ Անգամ մը Փրովիտէնսի մէջ վաճառական մը իր խանութը դոցած ըլլալով տուն կ'երթար։ ճամբան փոքրիկ աղջկան մը հանդիպեցաւ որ թելոց մը դերձան ուղեց։ Վաճառականը անմիջապէս ետ դարձաւ, խանութը բացաւ և դերձանը տուաւ։ Այս աննշան միջադէպը բոլոր քաղաքին մէջ խօսակցութեան առարկայ եղաւ, և հարիւրաւոր յաճախորդներ հրաւիրեց իրեն։ Այս մարդը իր քաղաքավարութեան պատճառաւ խիստ հարուստ մէկը եղաւ։

Քաղաքավարութիւնը ամօթխածութեան հետ պէտք է չփոխել։ Ընդհանրապէս ամօթխածութիւնը մարդու մը իր վրայ չափազանց շատ խորհելէն, նոյնպէս ուրիշներուն իրեն վրայով ինչ խոր-

հաճ ըլլալուն մասին հետաքրքիր ըլլալէն առաջ կու գայ :

Սիտնէյ Սմիթի կ'ըսէ. «Ժամանակաւ խիստ ամէկոտ էի, սակայն երկու օգտակար գիւտ ըրի. նախ գտայ թէ բոլոր մարդիկ ինձմով չեն զբաղիր, երկրորդ գտայ թէ ամօթխածութիւնը անօգուտ բան մըն է. աշխարհ խիստ յստակատես է, չատ չանցած՝ մարդ մը իր իսկական արժէքով յարգել կը սկսի: Ահաւասիկ այս խորհուրդները զիս դարմանեցին:» Ամօթխած եղողներ միշտ իրենց կարողութիւններուն մասին անվստահ եղողներ են: Մանուկները ամօթխածութեան ակտէն ազատելու համար ընկերային կեանքի կարգուսարքերուն վարժեցնելու ջանալու ենք:

Մարդ աւելի նկարագրին զարգացման և պարտականութեան անթերի կատարման հոգ տանելու է:

Վարքի ամենաբարձր յատկութիւնը անկեղծութիւնն է:

Վերջապէս հետեւէ Անոր, որ Ոսկեղէն Կանոնը տուաւ մարդկութեան, որ առաջին ճշմարիտ ձեռնարկն էր որ երբեք ապրած է:

Պանտըրմա

ԱՐԱՄ Մ. ԹԱՐՈՍԵԱՆ

ԹԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒՆ

[Կը յուսանք թէ մեր ընթերցողները ընդհանրապէս, ուսուցիչ և ուսուցչուհի ընթերցողները մասնաւորապէս, մեծ ուշադրութեամբ պիտի կարդան յօդուածագիր յարգելի Միս Փոլի այս լուրջ և չինիչ թեւադրութիւնը: Միս Փոլ, ինչպէս յայտնի է իր գրած յօդուածէն ալ, երկար տարիներ օգտակարապէս աշխատած է Զմիւռնիոյ Ամերիկեան Վարժուհիներու մէջ:]

ԽԺ. Ա.Է.Պ.Է

Արդեօք այս թերթին ընթերցողներուն մէջ կա՞ն երիտասարդներ և երիտասարդուհիներ որոնք յառաջիկայ տարուան մէջ ուսուցչութեան պաշտօն պիտի ստանձնեն:

Ինչպէս կը զգաք այդ մասին, կը սոսկաք անկէ՞ թէ հաճոյքով կը սպասէք անոր: Այդ գործը դիւրին բան մը կ'երեւայ ձեզի, գործ մը զոր որեւէ մարդ պիտի կարենար ընել քիչ մը խելք ու դատողութիւն ունենալով: Կամ ձեր սիրտը տակնուվրայ կ'ըլլայ երբ կը խորհիք յառաջիկայ ամիսներուն վրայ երբ այդ գործը պիտի ստանձնէք:

Ձեզի ամէնուրեք ալ կը համակրիմ և «բարի յաջողութիւն» կը մաղթեմ բոլոր սիրտով: Այնպիսի մէկն եմ որուն մազերը ճերմկնալ սկսած են այդ գործին մէջ և ուսուցչական 24 անցեալ տարիներ

րու վրայ կը նայիմ, որոնցմէ 18ը այս երկրին մէջ անցած են: Բայց բարեկամներ, ուսուցչութիւնը չէ որ ուսուցչին մազերը կը ճերմկեցնէ. անժամանակ կերպով, ոչ ալ այն մանուկները, որոնց հետ ենք վայրկեանէ վայրկեան, կը յոգնեցնեն մեզ (օրհնեալ ըլլան անոնց պատանեկան սիրտերը. անոնց քով գտնուելով է որ մենք միշտ երիտասարդ ու եռանդաւ կը մնանք), այլ մեր անյաջողութիւնը ապրելու այնպէս ինչպէս կ'երեւակայենք տիպար ուսուցչութիւնը, մեր ձախողանքը մեր ուղածը ըլլալու և ընելու:

Հոգեւոր պաշտօնէութեան զատ Երիշ զբաղում մը չեմ գիտեր որուն մէջ ուսուցչութեան չափ պէտք ըլլայ հաւատքի բարի պատերազմը պատեւազմով յաղթելու համար մեր անձերուն: Ո՛րչափ տարբերութիւն կայ օրուան գործին մէջ, երբ մէկը ուսանողներու առջեւ կ'երթայ Շնորհաց Գահէն նոր ոյժ առած, կամ առանց այդ պարտականութեան կատարումին: Կը յիշեմ պատմութիւնը այն քերթուածին որու մասին Տր. Կորտոն կը խօսի տեղ մը: Հոն կը պատմուի ծերունի խափշիկ կրնկան մը վրայ որ կը բնակէր անտառի մը մենութեան մէջ, փրփրկած հիւղակի մը մէջ, վերջին ծայր թշուառութիւնով ու խեղճութիւնով: Բայց այս ծեր կնկան դէմքին ու կերպերուն մէջ բան մը կար որ անոր բոլոր էութիւնը կը լուսաւորէր: Ծամբորդ մը այս զարմանալի բանին դադանիքը իմացաւ երբ հետեւեալ հարցումը ըրաւ անոր. «Ըսել է դուք հոս միս մինա՞կ կը բնակիք:» Կինը պատասխանեց, «Այո, Յիսուս ու ես միասին, երկուքս միայն»: Ձեզմէ ոմանք թերեւս կարդացած էք Ֆորպէի «Մարդուն Կրթութիւնը» երկը և կը յիշէք թէ ի՞նչ կ'ըսէ այն պէտքին վրայ, որուն ուսուցիչը գիտակ է ի մասին «Երբորդ»ի մը իրեն և իր ուսանողին միջեւ: Ան այս երբորդը կ'անուանէ բարձրագոյնը, լաւագոյնը, օրէնքը որու պէտք է հպատակին ինք ու իր աշակերտը: Ան իր այս խօսքերով ճշմարտութիւնը կը խօսի, բայց աւելի աղէկ է գիտակցութիւնը կենդանի ներկայութեանը Անոր որ մեր Մեծ-Ուսուցիչն է, մեր Տիպարն է, մեր Բարեկամն և մեր Օգնականն է: Գաղափար մը կրնայ տիրել մեր վրայ, կրնայ ներշնչել մեզ, բայց բնականոն միտքին օրէնքով գաղափարները կը նսեմանան կամ ուրիշ գաղափարներ կը գրաւեն անոնց տեղերը, բայց համակիր բարեկամի մը ներկայութիւնը մնայուն է, կը գործէ և կ'ազդէ մեր վրայ:

Կը սիրէ՞ք, ինչպէս ես կը սիրեմ, այն նշանաբան-խաւաքարտը որ մեր շատերուն ճաշատնեանն

բուն մէջ կախուած կ'ըլլայ : «Բրիտոս Պետն է այս ընտանիքին , անտեսանելի հիւրը՝ ամէն կերակուրի ատեն , և լուռ ունկնդիրը՝ մեր ամէն խօսակցութեան » Զայդ ձեր նոր դպրոցին լեզուով թարգմանեցէք և կարդացէք : «Բրիտոս այս գրաւորոցին Պետն է , անտեսանելի ներշնչողը՝ իւրաքանչիւր դասի , լուռ ունկնդիրը՝ խօսուած իւրաքանչիւր բառի » Անոր ներկայութեան այս գիտակցութիւնը յանձնապատասխան ուսուցիչը պիտի ընէ խոնարհ և զգոյշ , և մօտաւոր ու երկչոտ ուսուցիչը Անոր վրայ պիտի վստահի : Ուսուցչին իմաստութիւնը և ուժը՝ այն հինգ նկատակէն և երկու ձուկէն ալ պակաս ըլլայ իսկ , մանուկները պիտի սնուցանէ , և վարժարանը՝ Բրիտոսեայ մարդիկ և կիներ պիտի պատրաստէ :

Երբ գրել սկսայ , կ'ուզէի դասարան վարելու և կարգապահութեան կարեւոր նիւթերուն վրայ գրել , որովհետեւ ուսուցչի մը յաջողութեան կամ ձախողութեան տեսակէտով շատ կարեւոր կէտ մըն է այս : Բայց երբ սկզբունքները դէպի իրենց աղբիւրը հետապնդեցի՝ չկրցայ խօսածէս ուրիշ բան մը խօսիլ : Այն ուսուցիչը որ իր ամենօրեայ պարտականութեան գլուխը կ'երթայ իբրեւ «Տէրով մէջ զրկուած » պէտք եղած ճշմարիտ սէրը ունի տղոց համար , բոլոր մանուկներու համար , սրամիտ ըլլան թէ բթամիտ , համակրելի՝ թէ հակակրելի , աղանդահոգի՝ թէ կախարհու ու դանդաղ : Այդպիսի ուսուցիչ մը կարող պիտի ըլլայ մանուկները կառավարել , որովհետեւ սորված է ինքզինքը կառավարել : Այնպիսի մէկը համբարատար պիտի ըլլայ , որովհետեւ գիտէ թէ Տէրը ո՛րչափ համբարող եղած է իրեն հանդէպ :

Եւ այսպէս , դուք իմ երիտասարդ բարեկամներս , երբ ձեր գործին կ'երթաք , քաջասրտութեամբ գացէք : Դպրոցին բնոր ձեր ուսերուն վրայ կրել մի փորձէք : Բնոր ձեր Տէրով կը պատկանի : Դուք յէր լաւագոյնը ընել կոչուած էք Անոր ներկայութեան ապրելով վայրկեանէ վայրկեան — բոլորը այս է :

Զմիւռնիա

Ի. Զ. Ե. Ս. Փ. Ո.

«ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ԶԻՍ»

Հեղինակ՝ Փրֆ. Յ. Թ. Գայանեան

(Շաբ. Բէ- 27էն և 4էրը)

Փրֆ. Յ. Թ. Գայանեան , իր «ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ԶԻՍ» — ընտանեկան և բարեկամական յուշարանով — հաճելի անակնկալ մը կ'ընծայէ մեր դրական ասպարէզին : Եւրոպական գեղեցիկ տիպով և ճաշակաւոր կազմով , իր տեսակին մէջ բոլորովին

նոր՝ ընտանեկան ու բարեկամական յուշարանը՝ 366 սիրուն , ինքնատիպ քառեակներով՝ գեղեցիկ և օգտակար խորհուրդներու փունջեր բերեղացուցած է :

«Կեանքի աղբիւր են լուրջ խօսքեր ,

Անոնց արդիւնքն ո՛վ կը զգայ ,

Ո՛վ է տեսեր փոքրիկ սերմին

Մէջ քընացող ծառն հսկայ . . . »

«Պատիւ , աչքեր , ապակի

Ձեռն դիմանար կատակի . . .

Անուանարկիչ դու մարդէն

Փախիր , դահիճ մ'է արդէն :

«Երգը կեանքին աղն ըլլայ թող .

Եւ աշխատանք՝ շունչ մեր կեանքին .

Ամէն գործող է աղօթող .

Յամաք խօսքով հապրիր հողին »

«Օրը գովէ երբ վախճանի ,

Բայց մարդը՝ երբ դեռ կենդանի .

Ներբողներէն մահաճառին

Խեղճ մեռեալներ դեռ համ չառին »

«Սէր , յոյս կու գան

Միշտ թեւ թեւի ,

Բաղդն ալ անոնց

Կը հետեւի »

«Որքա՛ն դանձեր

Հաւաքեր են

Խելօք անձեր

Լաւ գիրքերէն »

«Բաղդըր յուշքեր հին օրերուն

Ներկան կ'ընեն բուրու մնաւէտ ,

Եւ ապագայ յոյսեր սիրուն

Հոգւոյն թեւեր կու տան յաւէտ »

«Բաղդը , փառքը նաեւ բարին

Բոլորտիքդ կը թափառին ,

Բայց դուն դանձը չես նշմարեր ,

Ու կը փնտռես հեռու վայրեր »

«Ձանքը մինակ

Առանց խելքի

Միշտ հասած է

Տըխուր ելքի »

«Խելքը մինակ

Առանց ջանքի

Չունի , արժէք

Ո՛չ մէկ դանկի »

Այս քանի մը տողերը կը բաւեն , կարծեմ , գաղափար մը տալ ընթերցողին՝ «ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ԶԻՍ»

պարունակութեան մասին: Եւ քանի որ զուտ արդիւնքը յատկացուած է Արեւելեան Որբանոցին, կ'արժէ որ ամէն մարդասէր անձ նուիրական պարտականութիւն համարի իրեն աջակցիլ այս իսկապէս գեղեցիկ և օգտակար ձեռնարկին, որով զնահատած պիտի ըլլայ տաղանդաւոր, Հայ քերթողի մը արժանիքը և սատարած՝ զթութեան վսեմ գործին:

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ԿԱՅՍԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՆԱԿԻՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

«Զինուոր,

«Դահլիճին հրաժարման հետեւանօք, ըստ Սահմանադրական օրէնքին ստանալէ ետքը կարծիքը Մերակոյտին և Երեսփ. Ժողովին նախագահներուն, հրաւիրեցի Լոնտոնի մեր մեծ դեսպանը՝ Թէվֆիք փաշան՝ ստանձնել Վարչապետութիւնը: Կը փափաքիմ ու անհրաժեշտ կը դատեմ որ նոր դահլիճը կազմուած ըլլայ Պետական գործոց մասին լայն փորձառութիւն ունեցող, անկախ կարծիքներու տէր և ամէն ազդեցութենէ զերծ անձնաւորութիւններէ: Երէկ մէկ քանի պահանջումներ եղան յանուն մէկ քանի սպաներու, պահանջումներ որ՝ հակառակ են Սահմանադրութեան և իրաւունքներուն, որ պէտք է յարգուին ամէնուն կողմէ: Համոզուած ըլլալով թէ բանակին մէջ, որուն գերագոյն հրամանատարն եմ, չկայ մէկ հատ իսկ զինուոր որ կարենայ ընել պահանջումներ՝ հակառակ Սահմանադրական օրէնքին, զոր պահել երդում ըրած է, կ'ենթադրեմ թէ այն զինուորներն որ վայրկեան մը մոռցան իրենց զինուորական պարտաւորութիւնները, աննշան փոքրամասնութիւն մը միայն կը կազմեն, որուն անունով եղած պահանջումներն անշուշտ արդիւնք են թիւրիմացութեանց: Զինուորի մը պարտաւորութիւնն ըլլալով յարգել կարգապահութիւնը, կարգ կանոնն ու հնազանդութիւնը, որ կը կազմեն հիմն իր յարումին հանդէպ իրաւիքայութեան և Կայս. Գահուն, անոնք որ ունին այս յատկանիւր՝ պէտք է հետո մնան քաղաքականութենէ, տառապէս պէտք է գործադրեն իրենց պետերուն հրամանները, պէտք է անձեռնի նուիրեն ու զոհեն լոկ պաշտպանութեանը հայրենիքին: Այս պատուէրներուն հակառակ գործելը կը նշանակէ դաւաճանել ընդդէմ ազգին ու հայրենիքին: Այս ծանր գէպերուն հետեւանօք արտայայտուած ձգտումներն են որ քաջալերեցին թշնամին համարձակիլ երէկ գիշեր զալ մինչեւ մեր մայրաքաղաքին դռները, գէպեր՝ որ

ազդարարութիւն մը կը կազմեն: Ներկայ Կայս. իրատէս հրատարակեցի, պաշտօն յանձնելով պատերազմական փոխ նախարարին՝ զայն անձամբ կարգալ մայրաքաղաքին բոլոր պահակազօրքերուն առջեւ և զայն հաղորդել բոլոր Կայս. զինուորներու:»

«ՄԷՀՄԷՏ ՐԷՇԱՏ»

6/19 Յուլի 328

ԿԱՅՍ. ՀՐԱՎԱՐՏԱԿԸ

Մեծաշուք Վէզիրս

Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա

Սայիտ փաշայի հրաժարելովը, Վարչապետութեան պաշտօնը ձեռի յանձնուեցաւ, ծանօթ ըլլալով ձեր արժանիքն ու կարողութիւնը: Իսկ Շէյխ իւլիսլամութեան պաշտօնը յանձնուեցաւ Ճէմալէտաին էֆ.ին: Սահմանադրութեան 23րդ յօդ.ին համաձայն, նոր նախարարները ընտրելով կը հաղորդէր, Կարգ մը տեղեր, և մասնաւորաբար Ալպանիոյ մէջ դժգոհութիւններու, դժուարութիւններու և բողոքի պատճառ եղող գործեր տեղի ունեցած են: Կը փափաքիմ որ նախարարաց խորհուրդը անմիջապէս քննութիւն մը կատարելով ապօրէն արարքներուն վերջ տայ, և հանրային կարծիքը ապահովող օրինական միջոցներ ձեռք առնէ: Մեր երկրին փրկութիւնը ու բարոյական և նիւթական յառաջդիմութիւնը Սահմանադրութեան տրամադրութեանց և սահմանադրական պայմաններուն վերջին ծայր յարգուելէն կախում ունի, ուստի կը սպասեմ որ նոր Դահլիճին անդամները այդ մասին ալ հայրենասիրական ջանքեր ընեն: Աստուած իր յաջողութեամբ պսակէ ձեզ:

ՄԷՀՄԷՏ ՐԷՇԱՏ

9/22 Յուլի 328

Ուղղապէր մարդը՝ ամէնէն աւելի կը վախնայ իր անձին կողմնակից, աչառող ըլլալէ, և իր անձնական շահուն համար իր դրացիին ունէ անիրաւութիւն ընելէ: Վեր. Էնար—Մըբէ—Տկարութեան համար զանգատը յաճախ ուրիշ բան չէ բայց եթէ մեր ծուլութեան համար արդարացում մը: Բրիտտոսէ կրնան զօրութիւն ստանալ անոնք որ զայն ընդունիլ կը ջանան: Վեր. Էնար—Մըբէ—Հաւատքի կեանքը կեանք մըն է, որով մարդ կը վստահի, կը յուսայ այն կեանքին որ Բրիտտոսի մէջ կը կենայ իրեն համար, թէեւ զայն ոչ կը տեսնէ, ոչ կ'ըզայ, ոչ ալ ունէ փորձ առած է անկէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Նոր դարձել է. Կիրակի Վեհ. Սուլթանը, նկատելով որ Լոնտոնի Օսմ. դեսպան Թեվֆիկ փաշա չընդունիր Վարչապետի պաշտոնը, Կայս. պալատ հրաւիրեց Ծերակոյտի նախագահ Ղազի Ահմէտ Սուլթան փաշան և անոր յանձնեց անկախ ու փորձառու պետական անձնաւորութիւններէ նախարարութիւն մը կազմել, փաշան հաւանեցաւ: Յետոյ նախկին Շէյխ իւլ Իսլամ Ճէմալէտտին էֆ. ի յանձնեց Շէյխ իւլ Իսլամութեան պաշտոնը, Հիւսէյին Հիլմի փաշա, Նազըմ փաշա և Նորատունկեան էֆ. եւս Կայս. պալատ հրաւիրուելով հաւանեցան նոր դահլիճին անդամակցիլ Բեամիլ փաշայի հետ, որ սակայն չգտնուեցաւ: Երկուշարթի Բեամիլ փաշա Կայսեր և նախարարացուներու հետ երկար տեսակցութենէ մը ետեւ հաւանեցաւ դահլիճին անդամակցիլ: Վերջապէս երեկոյին ուշ ժամանակ նոր նախարարները հանդիսական թափօրով Բ. Դուռ եկան, ուր կարգացուեցաւ Սաթթը Հիւսայունը, զոր իր կարեւորութեան համար կ'արտատպենք ուրիշ էջի մը վրայ: Ահաւասիկ նոր նախարարներուն անունները. Վարչապետ Ղազի Ահմէտ Սուլթան փաշա, Շէյխ իւլ Իսլամ Ճէմալէտտին էֆ., Պետական Խորհրդէ Նախագահ Բեամիլ փաշա, Դատական Հիւսէյին Հիլմի փաշա, Ներքին գործեր Ֆէրիտ փաշա, Պարտադատական Նազըմ փաշա, Եւրոպական Զիա փաշա, Ծովային Մահմուտ Սուլթան փաշա, Արտաքին գործեր Գարիբէ էֆ. Նորատունկեան, Կրթական Սաիտ պէյ, Էկոնոմիկ Մէհմէտ Ֆէվզի փաշա: Առեւտրական ու երկրագործական, Թղթապետական ու հեռագրական և Հանրագործ գործերու նախարարութիւնները յետոյ առաջարկուեցան Վիլհէլմայի նախկին դեսպան Րէշիտ փաշայի, Կայս. փեսայ Շէրիֆ փաշայի, որոնք հաւանեցան և օրինական երդումն ըրին, և Եգիպտացի Սապպա փաշայի (բացակայ): Նոր Վարչապետը իր Ղազի տիտղոսը ստացած է 1877ի Ռուսեթրքական պատերազմին մէջ չահած իր յաղթանակներով: Երկար տարիներ Եգիպտոսի մէջ ապրեցաւ Օսմ. Քոմիսէրի անուանական պաշտոնով: Ճէմալէտտին էֆ. հանրածանօթ է իր զիւանազիտութեամբ ու արդարասիրութեամբ, նմանապէս Բեամիլ փաշա և Հիւսէյին Հիլմի փաշա: Ֆէրիտ փաշա Ալպանացի է և Համիտի վերջին մեծ եպարքոսն էր, Սահմանադրութենէ ետեւ ալ նախարարի և կուսակալի պաշտոն ստանձնեց: Ինք բացակայ է և կ'ըսուի թէ վերջին պահուն հրա-

ժարած է և հրաւիրուած է գէթ Հանրագումար գործերու նախարարութիւնն ստանձնել: Նազըմ փաշա Պաղատտի նախկին կուսակալն է որ մերժեց Սաիտ փաշայի դահլիճն անդամակցիլ: Զիա փաշա համբաւաւոր է իբրեւ օրինաւոր և հաշուազէտ, և կը յիշուի թէ չկրցաւ համաձայնիլ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի հետ: Մահմուտ Սուլթան փաշա նոր Վարչապետին որդին է և չհաւանեցաւ Սաիտ փաշայի դահլիճը մտնել: Նորատունկեան էֆ. առաջին Հայն է որ Արտաքին գործերու նախարարութեան կը կոչուի: Սաիտ պէյ Կրթական նախարարութեան խորհրդական էր և Օսմ. Համալսարանի տնօրէն: Ֆէվզի փաշա Երեսփ. Ժողովի Ա. դեր նախագահն է: Դահլիճն այս կազմը կատարեալ վստահութիւն կը ներշնչէ բոլոր ժողովրդին, մանաւանդ իթթիհատէ դժգոհ տարրերուն, և անմիջապէս վարատեց նոր խառնակութիւններու երկիւղով տառապողներու ամբողջ ազգնապը: Դահլիճը իր անդամներէ նստին մէջ որոշեց երեքշարթի սկսեալ ջնջել Պոսոյ պաշարման վիճակը և պատերազմական առեւանգները, Ալպանիոյ համար քննիչ յանձնախումբ մը կազմել Րէշիտ Աքիֆ փաշայի նախագահութեամբ և անմիջապէս դադրեցնել Ալպանացիներու դէմ զինուորական գործողութիւնները, իսկ քաղաքական յանցաւորներու ընդհանուր ներումը քանի մը օրէն ծանուցանել: Այս որոշումները անմիջապէս հաղորդուեցան ուր որ անկ է: Հետզհետէ կը ջնջուին առժամեայ բոլոր օրէնքները, որոնք վերջին երկու դահլիճներուն կողմէ հաստատուեցան և որոնցմէ շատեր առժամապէս գործադրուիլ ալ սկսան առանց վերջնապէս վաւերացուելու Խորհրդարանէն կամ Վեհ. Սուլթանէն: Այս կարգէն են մամուլը և հանրային գումարումներու ազատութիւնը սեղմող օրէնքները, նահանգային և զինուորագրական ինչ ինչ օրինագիծեր, պատերազմական տուրքը և Սահմանադրութեան բարեփոխումները, ևն.: Գիշերը պաշտոնանկ եղան կեդրոնական հրամանատարը, ոստիկան-զինուորութեան հրամանատարը, ընդհ. ապահովութեան տնօրէնը և ոստիկանական պահականոցներու բոլոր ճէմքէզ մէմուրները, և անոնց տեղ սպայակոյտի անդամներ գրուեցան, այսինքն մայրաքաղաքին ամբողջ ոստիկանութիւնը զինուորական վարչութեան ենթարկուեցաւ: Դահլիճն կազմութիւնը ծանուցուեցաւ՝ Վարչապետին կողմէ, որ փոխանորդաբար կը վարէ ներքին գործերը, գաւառային բոլոր իշխանութիւններուն, Շէյխ իւլ Իսլամին կողմէ բոլոր «նախագ»ներուն, Պատերազմական նախարարին կողմէ զօրաբանակներուն և Արտաքին գործերու նախարարին կողմէ Օսմ. դեսպաններուն:

Օսմ. Բ. Խորհրդարանը. Անցեալ հինգշաբթի Երեւաթի ժողովը ներքին կանոնադրին վրայ վիճաբանեցաւ և որոշեց չարաթ ալ վիճաբանիլ: Ծառաթ օր սակայն տեղեկարբեր Հալաճեան էֆ. առաջարկեց այդ օրակարգը փոխել և օրուան կառավարութենէն բացատրութիւն պահանջել թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած է զինուորական բմբոստութեան դէմ, որ Մանասթըրի մէջ սկսաւ և հետզհետէ ծաւալեցաւ բանակին մէջ, հրաժարիլ ստիպելով նախ Պատերազմական նախարարը և ապա դահլիճը, որ դեռ օր մը առաջ անօրինակ մեծամասնութեամբ վստահութեան քուէ շահած էր Ազգ. ժողովէն: Դահլիճի հրաժարականին մէջ տրուած բացատրութիւնը անբաւական դտաւ այդ մասին և պահանջեց որ առանց այլեւայլի լիակատար տեղեկութիւն հաղորդուի զինուորական այս շարժման վրայ որ շատ ծանրակշիռ հանգամանք ունի: Բուռն վիճաբանութենէ մը ետեւ որոշուեցաւ առժամեայ դահլիճը Խորհրդարան հրաւիրել: Դադարի պահուն սոյն որոշումը հեռագրով առժամեայ Վարչապետին հաղորդուեցաւ, որ երկու հեռագրով պատասխանեց: Միով կ'ըսէր թէ իր պաշտօնակիցները Բ. Դուռ հրաւիրած է խորհրդակցութեան համար, իսկ երկրորդով ծանոյց թէ Մով. և Պատերազմական փոխնախարար Խուրշիտ փաշա արգելք ունի գալու, ուստի լաւ կ'ըլլայ կիրակիի կամ երկուշաբթիի յետաձգել բացատրութիւնը: Ժամը վեցուկէսին կարգացուեցան այս հեռագիրները ժողովին մէջ և որոշուեցաւ երկուշաբթի լսել բացատրութիւնը: Երկուշաբթի ուշ ժամանակ դումարեցաւ ժողովը և, նկատելով թէ արդէն իսկ մասամբ կազմուած է նոր դահլիճը, որոշեց այլեւս չլսել դուրսը սպասող նախորդ Վարչապետին բացատրութիւնը: Զորեքշաբթի որոշեց Ահմէտ Բիզա պէյի նախագահական ապարանքին խնդիրը վարչական պաշտօնեաներուն քննութեան ենթարկել: Նաեւ անփոփոխ ընդունեցաւ Իւսկիւպ-Կոթիվարի երկաթուղիին օրինագիծը, որ Մերակոյտէն վերադարձուած էր:

Մայրաքաղաք. Սաիտ փաշա կիրակի նախարարներու խորհրդին մէջ Ալպանական հեռագիրներու քննութենէ ետքը ընդհ. ներման խնդրով կ'ըրադէր, երբ Կայս. զիր մը եկաւ ծանուցանել թէ Վարչապետութիւնը իրմէ առնուած է, և թէ այդ տնօրինութիւնը կը մնայ իր յաջորդին թողուլ: Ասոր վրայ խորհուրդը ցրուեցաւ: Երկուշաբթի Իթթիհատի խորհրդարանական կուսակցութիւնը գաղտնի նիստ մը գումարեց և Սաիտ փաշա բացատրութիւն տուաւ Ալպանական դործերուն վրայ: Ներկայ էին բոլոր նախորդ իր պաշտօնակիցները: Կը

կարծուի թէ այնուհետեւ այլեւս պէտք չգագուեցաւ նոյն բացատրութիւնը Երեւաթի ժողովին մէջ կրկնել տալու: Եթէ Սաիտ փաշա չհրաժարէր, կ'ըսեն օտար թերթեր, 1909ի զինուորական շարժումը Ալպանիայէ դէպ հոս պիտի կրկնուէր, և զինուորական միութիւնը որոշած էր դահլիճը տապալելէ ետեւ Ալպանական խնդիրը իր ձեռամբ լուծել: Եաքովայի, Պոլսոյ և Միթրոպիցայի սպանները համամիտ էին և այս որոշումը Կայսեր հաղորդած: Այս կը գագուցուի արդէն Կայսեր կոչէն, զոր ուրիշ էջի մը վրայ հրատարակած ենք, և բացայայտօրէն ալ Խուրշիտ փաշայէ ակնարկուեցաւ նոյն կոչին ընթերցումէն ետեւ: — Մանասթըրէ բերուած և պատերազմական ատեանի յանձնուած ըմբոստ սպանները արձակուեցան: Անոնց ետեւէն եկող ուրիշ սպաններ, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Թայեար պէյ, դեռ կը պնդեն որ Գեամիլ փաշա Վարչապետ ըլլայ և Երեւաթի ժողովը լուծուի: Փառաւոր այս յեղափոխութիւնը խաղաղութեամբ ի գլուխ հանող սպաններուն միութիւնը հրատարակեց իր յայտարարութիւնը: Հիմա Իթթիհատական պետերը հսկողութեան տակ են որ չփախչին: — Երեքշաբթի Սահմանադրութեան հրատարակման չորրորդ տարելիցին առիթով շնորհաւորական ընդունելութիւն եղաւ Կայս. պալատան մէջ, զօրահանդէս Ազատութեան ըլրին վրայ և մայրաքաղաքին ու նաւահանգստին մէջ զօրազարդութիւն և լուսավառութիւն: — Իթթիհատական կուսակցամբ բաւական կուսակալներ փոխուեցան, դահլիճ ծրագիրը պատրաստուեցաւ, պատերազմական ատեանի կողմէ դատապարտուած և կամ վարչականապէս աքսորուած անձերու ներումը որոշուեցաւ, բայց դեռ չհրատարակուիր, Ալպանիոյ լիազօր քննիչ յանձնաժողովը կազմուեցաւ և հինգշաբթի ճամբայ հանուեցաւ: — Անգղ. դեսպանատան առաջին թարգման Մր. Ֆիցմորիս և Աւստրիական դեսպանը մայրաքաղաքս վերադարձան:

Նահանգներ. Մանասթըրի ըմբոստապետ Թայեար պէյի և զին. հրամանատար Ծափիտ փաշայի միջեւ բանակցութիւնը չյաջողեցաւ և ըմբոստներու տեղերը յայտնողներու խռստացուած վարձատրութիւններ արդիւնք մը չունեցան: Դժգոհութիւնը երթալով սաստկացաւ Ալպանիոյ մէջ, գումարումները ընդհանրացան և դահլիճ և Երեւաթի ժողովի լուծումը պահանջող հեռագիրներ տեղացին Բ. Դուռ ու Կայս. պալատ: Փրէզդինի դաւառակներէն կառավարական ու հեռագրական պաշտօնեաները վտարուեցան: Զինուորներու, սպաններու և գունդերու դասալքութիւնը մեծ համեմատու-

թիւներն առաւ, ինչ որ պատճառ եղաւ կառավարիչներու և հրամանատարներու հրաժարման, և Եւքստիսի ու Փրիշթինայի մէջ արիւնալից ճակատամարտներ մղուեցան՝ թէ՛ մէկ թէ՛ միւս կողմին համար հարիւրաւորներու կորուստով: Այս վիճակը տեւեց մինչև անցեալ ուրբաթ և շաբաթ, երբ կարծես զինուորը եղաւ զրկուած հետազոտներուն ազդեցութեան սպասելու նպատակով: Յետոյ նոր դաշինք հասաւ և զինս իշխանութիւններուն հրահանգ տուաւ անմիջապէս զադրեցնել խստութիւնները: Սակայն ուրբաթ և կիրակի ու ժամակի ոճրափորձեր եղան Թէքվիչի մէջ և Աճարլարի կայարանին մօտ երկաթուղիին վրայ, որոնք կանխապատրաստուած էին անշուշտ: Նոր հետազոտի մը համաձայն ապստամբները զրաւած են զՓրիշթինա և ժամէ ժամ իւսկիւպի կ'սպառնան: Լեռը ելլող երեւելի Ալպանացիներ հետզհետէ Փրիշթինա կը վերադառնան: — Մոնթենեկրօի սահմանադիրին վրայ արիւնալի ընդհարում մը եղաւ և քանի մը Մոնթենեկրօցիներ սպաննուեցան ու վիրաւորուեցան Օսմ. զինուորներէն: — Գրեզքիլիսէ. Պապաէսկիի երկաթուղին պաշտօնապէս բացուեցաւ: — Արսլանպէկի մէջ նամակատուն մը հաստատուեցաւ: — Չորս հոգիի պատկանող 2,097 ոչխար ամբողջովին փնացան Արգէոս լեռան վրայ անցեալները տեղացող ձիւնէն: — Լիբանանի կառավարիչ որոշուեցաւ Սինապեան էֆ. Եոսուֆ Յրանքօ փաշա պիտի պաշտօնավարէ մինչև անոր ժամանակը: — Նախորդ Սուլթանը գահ բարձրացնելու յետաշրջական դաւ մը երեւան հանուեցաւ Ուրֆայի մէջ: Դաւադիրները, որ քանի մը հոգի սպաննած են արդէն, մտադիր էին իթթիհատի բոլոր պետերը սպաննել:

Աւետ. Ժող. Վսեմ. Ազգապետ էֆ. Հորեքչարթի շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Վարչապետին, իսկ Պետական խորհրդոյ Նախագահին, Դատական և Արտօքին նախարարներուն պաշտօնատեղիները այցաքարտ թողուց, չտեսնելով զանոնք: Հինգշաբթի այցելութիւն տուաւ Շէյխ իւլ Իսլամին և Պատերազմական նախարարին: — Օրէնքի խմբագիր. Վեր. Չարլս Բիկզ վերադարձաւ Չուիցերիայէ: — Եփրատ Դուէճի երաժշտապետ Սամուէլ էֆ. Ուշատուրեան, որ իր ուսումը Գերմանիոյ մէջ ստացած է, Պերլին կ'ուղեւորի երկու տարի հոն մնալու և իր ուսումը կատարելագործելու համար: — Պայպը Հաուսի մատրան մէջ ամուսնացան Պարտիզակցի Պ. Պօղոս Պօղոսեան և Օր. Բերկրուհի Տէրաթեան Վեր. Ստեփան Չորիկեանի ձեռամբ, Ատապազարի

մէջ ալ Մարգուանի Դուէճին ուսուցիչներէն Տիար Միրաքեան և Օր. Արմենուհի Զրկայեան. Վեր. Ա. Պ. Շաւոնեանի ձեռամբ: — Իգմիրի Ամերիկեան վարժուհիները չըջանաւարտեցին Օր. Մարիամ Յ. Սարաֆեան կը փափաքի գործել բարձրագոյն վարժարանի մը մէջ: Դիմել առ Վեր. Յ. Ուշատուրեան, Սուսկուրու — Վեր. Տր. Կրին Յունիս 30ին 4,000 հոգինոց բազմութեան մը խօսած է ի Յրէզնօ, նիւթ ունենալով, Մուհամմէտ և Քրիստոս: Հետեւեալ օր մեկնած է դէպի Սան Ֆրանսիսքօ: — Կոնս. կիմանայ թէ Ամերիկուհիի մը ինքնաշարժին բախելով մեռած Միքայէլ Թիւթիւնճեանի ծնողաց 1,000 տոլար տալ կ'ուզէ Ամերիկուհիին հայրը: — Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Տիար Յովսէփ Շիշմանեան, որ արձակուրդի և ուսումնասիրութեան համար մայրաքաղաք կը գտնուի քանի մը շաբաթէ ի վեր, Փարիզի հոշակաւոր նկարասին մէջ ընդունուած իր մէկ նկարին համար, որու անունն է «Երբ Մարդ կը ծերանայ», հետեւեալ զեղեցիկ գնահատականին արժանացած է Յրանացի ժլատ քննադատի մը, Տէ Զոլիանի կողմէ, որ հազիւ հազ կը զիջանի երկու բառ զրել ամենանշանաւոր պատկերներու վրայ: «Տիար Յովսէփ Փուշման է որ միշտ իր բարձր ըմբռնումներով ու նուրբ ոճով խորհիլ կու տայ մեզի, երբ մարդ կը ծերանայ»:

Հայ Ժող. Ազգ. Ժողովը անցեալ ուրբաթ չկըրցաւ գումարիլ ի չդոյէ մեծամասնութեան: Պատերաք Հայրը ետ զրկեց իր ընտրութիւնը վաւերացնող Կայս. հրովարտակը, որովհետեւ անոր մէջ փոխանակ ըստ սովորութեան Հայ ազգ. հոգեւոր պետը կոչուելու: Կոչուած էր հոգեւոր պետ Հայ Ժողովրդէն: Շրջաբերականով մը Թաղ. խորհուրդներն հրաւիրեց իրենց եկեղեցւոյ դպիրներէն արժանաւորները և հաւատարիմները ցուցակագրել անոնց հասցէներով, տարիքով, զբաղումով և չորս աստիճաններու ստացման թուականներով: — Պատր. Փոխանորդ Հայրը երկուշաբթի Պատերազմական պաշտօնատուն գնաց և խորհրդականէն ինդրեց կախակայել զինուորազորութիւնը բոլոր այն դպիրներուն, որոնք Պատրիարքարանէ իմուն խապէր ունին: Այրիախնամի կողմէ յատկապէս Անտիօք զրկուած Տ. Վահան քնն. կը տեղեկադրէ թէ յաջողած է այդ կողմերու որբերու և այրիներու կալուածները Մահլէի վտանգին ենթարկուել աղատել: — Տնտես. խորհուրդը որոշեց 120 ոսկի արամադրել Զէյթունի եկեղեցիին շինութեան համար: — Պրուսայի Շերամաբուծական Վարժարա-

նի տնօրէն Դէորդ Էֆ. Թորպոմանի Լիազաթի ոսկի չքաղարամ շնորհուեցաւ նոյն հաստատութեան Չճամեակի տօնին առիթով — Կաթոլիկ ազգայիններու Պատրիարքարանին համար հինգանգամ ներկայացուցիչ մարմին մը հաստատուեցաւ ու վաւերացաւ Կայս. հրամանով — Սիմֆէրոպոլցի Պ. Պետրոս Իսահակեան 50,000 ռուպլ նուիրած է իր անունով սաներ կրթելու համար տեղային ծխական դպրոցի մը մէջ, որոնք ապա պետական գիմնազիոն պիտի յաճախեն — Հայրենի հիմնադիր ու խմբագիր և ազգ. բազմամեայ երեսփոխան Մկրտիչ Էֆ. Մելիքեան մեռաւ իր 70 տարեկան:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Իրաւիս և պարէրաւք. Անցեալ ուրբաթ առաւօտ կանուխ Օսմ. Մով. նախարարութիւնը հեռագիր ստացաւ թէ գիշերը Իտալական ութ մարտանաւեր յարձակած են Տարտանէլի արտաքին ամրութիւններուն դէմ, բայց բուն ընդդիմութեան բախելով երկուքն ընկղմած են և 6ը նահանջած քիչ թէ շատ վնասուելով: Սթէֆանիի գործակալութիւնը նոյն օր խստիւ հերքեց այդ հեռագիրը, ներկայացնելով դայն իրեն Թուրքիոյ ներկայ խուճապին մէջ նեղուցը փակելու պատրուակ մը, կամ թուրք զօգոհ սպաները վտանգուած հայրենիքին պաշտպանութեան համար հանդարտութեան ու հնազանդութեան հրաւիրելու ազգեցիկ հնարք մը: Շաբաթ սակայն Մով. Վիլէ անթել հեռագրով հաղորդեց Հոռմ թէ 18-19ի գիշերը Իտալեան 5 ծովաւթակիրներ յանկարծ մօտն նեղուցին բերանը և յառջացան մինչեւ Բիլիտ իւլ Պահր, բայց բուն կրակի մը ենթարկուելով և իրենց զննութիւնն աւարտելով ետ դարձան շատ աննշան վնասով: Օսմ. ազրիւրէ կը ծանուցուի թէ յետոյ Տարտանէլի ջուրերուն վրայ և ափերը Իտալական նաւերու խլեակներ և գոյքեր գտնուեցան, երկուշաբթի ալ Իտալացի նաւազի մը դիակ: Սթէֆանի կ'իմանայ Հոռոսէ թէ Իտալական հինգ ծովաւթակիրները ապահով Սթամբուլի մամանած և զինուորական պատիւներով ընդունուած են տեղւոյն մարտանաւերէն: Վիլքթոր Էմմանուէլ թագաւորը Մովակալին հետագրեց շնորհաւորել յարձակող տորմիկին հրամանատարը, նաւապետները և նաւազները: Մըսթաֆայի չըջակաները նոր ընդհարում մը եղած է, բաւական կարեւոր: Իտալական թերթ մը կ'ըսէ թէ Պէնդազիի Արաքներու պատուիրակութիւն մը, որու մէջ կար նաեւ Սնուսիներու Շէյխին ներկայացուցիչը, Իտալիոյ Վարչապետին ներկայացաւ

Հոռմի մէջ, և յայտարարեց թէ բոլոր Արաք աշիրէթները կ'ընդունին Տրիպոլիսի Իտալական կցումը: Եզէականի գրուեալ կղզիներուն մէջ Թղթատարական վարչութեան ձեւեր հաստատուեցան, Իտալական սուլտոնէութեամբ: Պալքանեան երկիրներու Իտալեան ներկայացուցիչները կը փոխուին: Պատերազմական նախարարութեան կողմէ հրատարակուած տեղեկագրէն կը տեսնուի թէ ցարդ գերի բռնուած են Օսմ. 87 սպայ, որոնց 24ը արձակուած են, 57 ենթասպայ, 160 տասնապետ և 1,436 զինուոր, որոնց 2ը իրենց երկիրը զրկուած են և 13 տասնապետ ու 19 զինուոր Իտալիոյ մէջ մեռած են:

Անգլիա. Արտաքին գործերու նախարարի խորհրդականը անցեալ շաբթու Երեսփ. Ժողովին մէջ հարցման մը պատասխանեց թէ Թուրքիոյ ներքին գործերու նախարարութեան համար երեք Անգլիացիի ծառայութիւնը խնդրուած է, բայց չգիտեր թէ նոյնպիսի խնդրանք մատուցուած է ուրիշ կառավարութեան ալ: Նաւային յաւելուածական ելեւմտացոյցը, որու համաձայն 99,000 Անգլ. ոսկի հարկ եղած է 1,500 նաւազ աւելցնելու համար, 286,000 ոսկի նաւեր չինելու համար, 436,000 ալ մեքենաներու, հրետանիի, ռազմանիւթի և օդանաւի համար, Երեսփ. Ժողովի մէջ սկսաւ քննուիլ: Մով. նախարարը ըսաւ թէ 1914ին Անգլիա պիտի ունենայ 33-41 մարտանաւ ընդդէմ Գերմանական 29ի: Միջերկրականի մէջ բաւականաչափ ոյժ պիտի պահուի, թէեւ ծանրութեան կեզրոնը հետզհետէ կը տեղափոխուի դէպ Անգլ. ջուրերը: Ելեւմտացոյցին մէկ մասը քուէարկուեցաւ: Վարչապետ Մր. Ասքուիթ փողոցէ մը իր բնակարանը երթալու պահուն քուէպահանջ կինէ մը յարձակում կրեց, բայց իրանտացի երեսփոխան մը վիրաւորուեցաւ կացինէն գոր կինը Վարչապետին նետեց: Այս առիթով ուրիշ կիներ եւս ձերբակալուեցան, որոնց տուններուն մէջ վտանգաւոր նիւթեր պահուած էին:

Հեռագրաւորէր. Կը հաստատուի թէ Ռուսիա ձեռնարկած է ամրացնել իր հարաւային սահմանազուլը Աւստրիոյ դէմ — Կը հերքուի Ռուս-ճափոնական դաշնակցութեան մը զրոյցը: Բայց Մոնկոլիոյ և Մանչուրիոյ վերաբերեալ կարեւոր խնդիրներու վրայ համաձայնութիւն գոյացած է Ռուսիոյ և Ճափոնի միջեւ — Պարսիկ Շահ-է-վէնները Ռուս սահմանազլխէն բոլորովին հեռացած են դէպի ներսերը — Ճափոնի Կայսրը ծանր հիւանդ է: Այդ պատճառով Բացուրա կոմսը յետաձգեց իր դէպի Եւրոպա մեկնումը:

اوه داپر هفته لوق غزته — درسعادنده بايل هاوسده — مدير مسئول — صمويل ق . هاروتيويان

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բանեցիկ	40 Դժ.
Ամբարիկայի համար	2 Տալ.
Անդրդեպ	8 շիլինգ
Ուրիշ հոգ	10 Տալ.
Ամբ. համար	40 Դժ.
Մանուկների համար	
Լավագույն	

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Խմբագիր

Վեր. Տր. Ֆ. Ու. Մեքսլըմ

Պատվել Հասցե

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

AN ARMENIAN WEEKLY

EDITOR

REV. F. W. MACALLUM, D. D.

American Bible House

Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40
U. S. A. \$ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10

Single Copy 40 Paras

Advertising rates on application

ՄԱՆՈՒՑՈՒՄ ՂՐԿՈՂՆԵՐՈՒ

Կը խնդրուի որ խմբագրութեանս ղրկուած ծա-
նոցունմաները ղրոշմաթուղթ (ոչ թէ նամակաղրոշմ)
կրեն հետեւեալ սակին համեմատ .

1 անգամ ղրուելիք ծանցմնց.	հմր.	1 դժ.նոց
2-10	»	» 2 »
11-20	»	» 3 »
21-50	»	» 5 »
50 է աւելի անգամներու համար	20	»

ՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անպաշտօն միացած քարոզիչներ և պաշտօնեայ
չունեցող եկեղեցիներ կրնան իրենց պէտքը Աւետի-
սեբի իմացնել, և մենք սիրով պիտի նշանակենք
զայն Աւետ. Ժողի լրագրութիւն մէջ :

ՀԱՅՈՒ ՀԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանս կը վերաբացուի Սեպտ. 11ին (Ն.
Տ.), Դշ. երեկոյ Դիչերթիկ աշակերտութիւնները կը
վճարեն 16 Օսմ. ոսկի տարեթոշակ, Դաշնակի դա-
սի համար կը պահանջուի 5 և 3 Օսմ. ոսկի, դա-
սառութեան թիւին համեմատ : Տարեթոշակին կէ-
սը պէտք է վճարել մուտքի ատեն և միւս կէսը
մինչև փետր. 1 (Ն. Տ.) : Ոչ մի աշակերտութիւն
կ'արտօնուի դասերուն հետեւիլ՝ եթէ տարեթոշա-
կը վճարած չէ օրն օրին : Արձանագրուելու և այս-
պէս իրենց տեղերն ապահովելու համար հարկ է
որ ամէն աշակերտութիւն, հին թէ նոր, մէկ Օսմ.
ոսկիի կանխավճար մը ընէ : Արձանագրուելու և
ուրիշ տեղեկութիւններ ստանալու համար ղրբել
Յովհ. էֆ. Ս. Ալիքսանեանի, Ատենաղլիք Խնա-
մակալութեան, Հայուհեաց Վարժարան, Ատարա-
զար, կամ ղիմել Ու. Ու. Փիթի Պայպլը Հասցե,
Կ. պոլիս :

2-5

ԱՓՕՍԹՈՂԻՔ ԻՆՍՏԻԹՒԻՒԹ

(Ճէնանէան Դուէճ, Դանէա)

Հաստատութեանս մէջ Անգղիերէն, Ֆրանսե-
րէն, Հայերէն, Թուրքերէն և Յունարէն լեզուներ
ընդ ինչպէս նաեւ գոյճական ամէն տեսակ գի-
տութիւններ աւանդուելով՝ Բարձր և Գործնական ա-
ռողջ կրթութիւն մը կը տրուի ուսանողներուն .
նոյնպէս ինքնավար կ'ուսուցուի ձայնական և գոր-
ծական երաժշտութիւն (օրգանաւաճ և ֆանֆա),
գծագրութիւն, մարմնամարզ և զինուորական վար-
ժութիւն :

Վարժարանիս շրջանաւարտները կ'առավարու-
թեան առջեւ նոյնութեամբ կը վայելեն 7 տար-
ուան շրջանով պետական Իտալիաներու ընթացա-
ւարտներուն ամէն իրաւունքներն և առանձնաշը-
նորհումները և անոնցմէ յաջողագոյններուն կը
տրուի A. B. (Պատկաւար Արտեսիք) տիտղոսը : Մեծ
հոգ կը տարուի աշակերտներուն բարոյականին,
ինչպէս նաեւ առողջութեանը՝ որուն կը հսկէ
բժիշկ-ուսուցիչը :

Դիչերթիկներու տարեթոշակն է 16 Օսմ. ոս-
կի՝ որուն 8 ոսկին վճարելի կանխիկ և մնացածը
Սր. Ծնունդին : Մուտքի ըննութիւնները կը սկը-
սին առաջիկայ Սեպտ. 12ին (Ն. Տ.) իսկ կանոնա-
ւոր դասախօսութիւնները՝ 16ին Դիմել՝ առ Նա-
խագահ Տր. Ա. Յ. Հայկազեան : 1-8

ՄԵՋԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔ

ԳՈՒՐԱՆԻ հինգերորդ հատորը (14 պրակ) եւս
հրապարակ ելաւ Դիմել է 4 դժ. : Կեդրոնատեղի
Հ. Աստուրեան և Որդիք Տպարան, Թիւ 52, Պա-
պը Ալի ճատտէսի, Կ. պոլիս :

Հոգեւոր պաշտամունք՝ վաղը, ժամը 3ին (Բ.
Ե.), Կոստիկեան ընակարանի մէջ, Պոյաճըղիւղ :